

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

V РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 76

София, вторникъ, 7 априль

1931 г.

79. заседание

Понедѣлникъ, 6 априль 1931 година.

(Открито отъ председателя Н. Найденовъ въ 16 ч. 5 м.)

Председателятъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ народни представители: Абаджиевъ Йорданъ, Аврамчовъ Мито, Алексиевъ Николай, Димитровъ Добри, Клисурски Славейко, Колевъ Еню, Кулишевъ Георги, Мариновъ Христо, Мечкарски Тончо, Мирчевъ Йорданъ, Молловъ Янаки, Негенцовъ Досю, Некезовъ Тодоръ, Ченгелиевъ Антонъ, Шиваровъ Маринъ и Яневъ Димитъръ).

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпускъ на следнитѣ народни представители:

На г. Калоянъ Маноловъ — 1 день;
 На г. х. Георги х. Петковъ — 1 день;
 На г. Драгомиръ Апостоловъ — 5 дни;
 На г. Йорданъ Абаджиевъ — 2 дена;
 На г. Славейко Клисурски — 3 дни;
 На г. Борисъ Божковъ — 2 дена;
 На г. Мито Аврамчовъ — 3 дни;
 На г. Никола Търкалановъ — 4 дни;
 На г. Михаилъ Маджаровъ — 4 дни;
 На г. Анани Кузмановъ — 5 дни;
 На г. Еню Колевъ — 2 дена;
 На г. Петъръ Миновъ — 1 день;
 На г. Колю Кожаклиевъ — 2 дена и
 На г. Георги Данковъ — 7 дни.

Следва да се разреши отпускъ отъ Събранието на следнитѣ народни представители, които сж се ползували вече съ 20-дневенъ отпускъ, а именно:

На г. Маринъ Шиваровъ — 4 дни;
 На г. Ангелъ Узуновъ — 1 день и
 На г. Христо Мариновъ — 10 дни.

Които сж съгласни да се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. министъръ-председателятъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Предъ видъ на това, че се появиха нѣкои въпроси, които, поради тѣхната спешностъ, налага се да бждатъ разгледани отъ Народното събрание, а времето, съ което разполагаме до 8 т. м., не ще ни бжде достатъчно, моля Народното събрание да се съгласи да продължимъ заседанията на текущата сесия до 18 число т. м. включително — сжбота, срещу Томина недѣля.

Председателятъ: Има предложение отъ г. министъръ-председателя да се продължи сесията до 18 т. м. включително. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ разглеждане първата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за данъка върху наследствата.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ В. Игнатовъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправкитѣ и прибавкитѣ, приети на второ четене).

Председателятъ: Които приематъ на трето четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 101)

Пристъпваме къмъ разглеждане втората точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за вноското мито на семената за посѣвъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ В. Игнатовъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение).

Председателятъ: Които приематъ на трето четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 102)

Пристъпваме къмъ разглеждане на третата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за допълнение на закона за водоснабдяване на безводния Делиорманъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ В. Игнатовъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправкитѣ и прибавкитѣ, приети на второ четене)

Председателятъ: Които приематъ на трето четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 103)

Пристъпваме къмъ разглеждане на четвъртата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за издаване нотариални актове за собственост върху общински мѣста, дадени или заети за жилища на бездомници.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ В. Игнатовъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателятъ: Които приематъ на трето четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 104)

Пристъпваме къмъ разглеждане на петата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за държавенъ контроль върху частнитѣ застрахователни предприятия.

Министъръ В. Молловъ: Моля да остане за утрешното заседание, понеже комисията не е готова.

Председателятъ: По искане на г. министра на финанситѣ, тоя законопроектъ ще бжде поставенъ на трето четене въ дневния редъ на утрешното заседание.

Пристъпваме къмъ точка шеста отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на избирателния законъ — продължение разискванията.

Отъ записанитѣ оратори остава да говори само г. Стойчо Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): (Заема трибуната)

Ц. Табаковъ (зан): Нашата група не се е изказала, г. председателю!

Председателъ: Отъ вашата група никой не се е записалъ.

К. Маноловъ (зан): Искамъ думата.

С. Василевъ (д. ср): Иматъ право, нека се изкажатъ.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Нека се изкажатъ.

С. Мошановъ (д. ср): Азъ отстъпвамъ на г. Маноловъ. Нека той се изкаже преди мене.

Председателъ: Имате думата, г. Маноловъ.

К. Маноловъ (зан): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въ края на четвъртата сесия на XXII-то обикновено Народно събрание, въ едно късо време, едвали не преди закриването на Камарата, народното представителство е сезирано съ единъ законопроектъ за измѣнение на избирателния законъ. Азъ смѣтамъ, че този законопроектъ за измѣнение на избирателния законъ интересува твърде много българскитъ граждани-избиратели и затуй той ще трѣбва да бѣде добре проученъ не само отъ Парламента, но и отъ общественото мнение.

Изказани бѣха становищата на различнитъ групи въ Парламента по този законопроектъ. Макаръ че нѣкои групи отъ опозицията подкрепиха този законопроектъ даже повече, отколкото го защитава правителственото болшинство, азъ смѣтамъ, че този законопроектъ, съ така предложения му текстъ, нарушава, първо, конституцията, влиза въ противоречие съ онова постановление отъ нея, споредъ което на 20 хиляди български граждани отъ двата пола се избира по единъ народенъ представител, като предвижда единъ народенъ представител да бѣде избранъ на 24 хиляди души, за да може да се отдѣли известно количество мандати за централната листа; и, второ, настоящиятъ законопроектъ поставя избирателя въ едно положение на ограничено действие, отнема му всѣкакво право да казва своята дума относно ония, които той ще избира по листитъ; или, по-право, върху избирателя ще се упражнява една диктатура отъ централнитъ бюра на партиитъ. Въ законопроекта се постановява, че избирателтъ нѣма право да прави зачерквания въ листитъ, макаръ да му се предлага често пѣти да избира лица, които той не познава, съ които той нѣма никаква връзка. А такова право избирателтъ имаше досега. Въ миналитъ избори, доколкото си спомнямъ, нѣкои избиратели бѣха отишли дотамъ, че дори бѣха поискали портретитъ на нѣкои отъ кандидатитъ за народни представители, понеже не ги познаватъ. Сега правото на избирателя да зачерква имената на кандидатитъ въ листитъ остава една фикция.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че законопроектъ за измѣнение на избирателния законъ ще трѣбва да бѣде по-обширно проученъ и доведенъ до знаянето на масата, на избирателитъ, за да иматъ тѣ ясна представа какво ще има да вършатъ въ бъдеще.

Тѣжко впечатление прави, че социалдемократитъ създадоха този законопроектъ и го защитиха тукъ, когато е явно, че съ него се суспендиратъ известни права на избирателя. Тѣ сж въ пълна подкрепа на този законопроектъ. Ние не знаемъ, какъ да окажемъ това имъ поведение, освенъ да смѣтнемъ, че, когато е въпросъ за мандати, тѣ жертвуватъ всички други интереси, даже и интереситъ на избирателитъ.

Нашата група смѣта, че съ този законопроектъ се нарушава не само конституцията, но се ограничава правото на избирателя да разпорежда съ своята свѣсть. Ние смѣтаме, че този законопроектъ не може да бѣде приетъ, още повече, че съ него се цели да се увеличи изборниятъ длителъ въ колежитъ и по този начинъ да се отнеме правото на по-малкитъ партии да участвуватъ въ разпредѣленнето на мандатитъ въ околийскитъ листи, а, отъ друга страна, чрезъ държавната листа имъ се подхвърлятъ по единъ—два мандата. Ние смѣтаме, че истинскитъ смисълъ на настоящия законопроектъ е, отъ една страна, да може да разедини партиитъ, да премахне възможността за сплотяване на партиитъ, а, отъ друга страна, давайки пълно право на разпореждане на централнитъ бюра, да бѣдатъ парирани всички ония отцепнически действия, които биха се вършили отъ страна на племената на управляващата партия. Че се цели разединение на партиитъ, пролича отъ това, което стана вчера тукъ съ опозицията.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че новата изборна система, която се въвежда, трѣбваше да бѣде на-

правена по-рано достойно на обществото, за да може да вземе това общество, избирателтъ, участие въ разрешението на тоя въпросъ, за да може по-правилно да бѣде преценена новата изборна система, за да не станатъ грѣшки, които могатъ да станатъ въ туй късо време, въ което ще се приеме тоя законопроектъ. Азъ смѣтамъ, че съ продължението сесията на Камарата ще се даде възможностъ той да бѣде обсъденъ по-обективно и да се направятъ всички ония корекции, които сж необходими.

Управляващата партия въ продължение на осемъ години е имала всичката възможностъ да направи това, което е искала, защото не е липсвало болшинство. И ако днесъ, въ края на последната сесия на XXII-то обикновено Народно събрание, когато управляващата партия е загубила много отъ довѣрието на маситъ, се предлага една нова система, се курдисва единъ новъ капанъ на народа, за да се взематъ гласовѣтъ му и да се използватъ по такъвъ начинъ, по който управляващата партия намира за добре — това показва, че ония, които ръководятъ съдбинитъ на народа, не разбиратъ, че не е избирателната система, която ще даде благоприятно разрешение на всички въпроси и удовлетворение на всички държавни нужди.

Азъ смѣтамъ, че, ако разглежданиятъ законопроектъ се приеме така, както е представенъ, ще се дойде до голѣми бъркотии и ще се позволи на властитъ да злоупотрѣбватъ съ приложението му, и по тоя начинъ нѣма да се получи една правилно изразена воля на българския избирателъ. За да може това да се избѣгне, азъ смѣтамъ, че законопроектътъ ще трѣбва да се изпрати въ комисията и тамъ да се проучи по-добре, да се отстранятъ неговитъ дефекти и да се редактира така, че да даде възможностъ да се прояви истинската воля на избирателя. Тоя законопроектъ е единъ пасивъ на Демократическия съговоръ, защото той го създава въ края на осемгодишното си управление и защото чрезъ него иска още единъ пѣтъ да вземе гласа на избирателя, за да продължи политиката, която е водилъ досега.

Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че и съ досегашния законъ, по който се правѣха изборитъ и чрезъ който се осигуряваше болшинство на управляващата партия, може да се постигне оная целъ, която се иска да се постигне чрезъ неговия законопроектъ, а именно: силно и здраво правителство.

Ето защо, нашата парламентарна група, разглеждайки внесенния законопроектъ, смѣта, че ще бѣде по-добре той да бѣде оттегленъ, като изборитъ бѣдатъ произведени по сегашния избирателенъ законъ. Нека внесенниятъ законопроектъ се предостави на едно по-обективно и по-обширно проучване отъ българския народъ и когато последниятъ въ своето мнозинство се изкаже одобрително за него, бѣдещата Камара, която ще дойде тукъ, да го разгледа и да го приеме въ тая форма, въ която трѣбва да бѣде приетъ. (Ръкоплѣскания отъ земледѣлцитъ и занаятчиитъ)

Н. Кемилевъ (д. ср): Ашколсунъ! Това разбирамъ човѣкъ — толкова знае, толкова приказва.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Константинъ Томовъ.

Обаджатъ се: Нѣма го.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стойчо Мошановъ.

С. Мошановъ (д. ср): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Следъ четиридневни разисквания по законопроекта за измѣнение на избирателния законъ и азъ вземамъ думата, за да кажа нѣколко думи, а, въ сѣщность, да отговоря на разнитъ критики, които се направиха по него. Вземамъ думата съ всичкото съзнание за важността на решението, което ще има да вземемъ, защото, ако грѣшкитъ при гласуването на други законоположения въ края на краищата не биха имали съдобносенъ характеръ, грѣшката, направена съ една избирателна система, ще бѣде мжко поправима, тъй като тя ще се констатира следъ свършения фактъ.

Първата критика, която се направи при разглеждането на законопроекта, бѣше, че той е внесенъ късно и, като така, не е имало възможностъ той да бѣде всестранно обсъденъ и своевременно известенъ на избирателя, който да упражни своята воля при знаянето на неговитъ разпореждания.

Азъ мисля, че тоя упрекъ е съвършено неоснователенъ. Нѣма късно и рано въ законодателството, при положението, че се дава възможностъ, реформата, която се пред-

лага, да бъде обсъждана в Народното събрание от всички партийни групи, и законът да mine съгласно правилника, въ определени въ него срокове. И, когато само по първото четене на законопроекта ние имаме вече четиридневни дебати, като освен това всички опозиционни оратори нарушиха правилника при изказването си, без да им бъде направено ни най-малко стъснение, безспорно е, че реформата ще намъри своя законен край след едно пълно и всестранно обсъждане и изказване от страна на всички политически групировки.

П. Миновъ (з. в): Ти от една година се готвиш, а пък Народното събрание само от четири дена.

С. Мошановъ (д. сг): Още повече, че тоя въпрос — за измѣнение на избирателния законъ — бѣше поставенъ на обществено обсъждане отъ дълго време. И най-главното, обаче, е, че тая реформа, която е предложена на нашето внимание, много малко се отличава по отношение правата на избирателя отъ досегашното положение. И по туй, съ което тя се отличава отъ досегашната система, има по-скоро да се справя Софийскиятъ окръженъ съдъ, когато ще дойде въпросъ за определяне мандатитъ по окръжнитъ листи. А, що се отнася до избирателя, до начина, по който той ще упражни своята воля, формалноститъ си оставатъ абсолютно същитъ, каквито сѣ били досега.

Но особено странни сѣ критикитъ, г. г. народни представители, за късното внасяне на законопроекта, за недаването възможност на общественото мнение и на Парламента да се произнесатъ по него, когато тѣ идатъ отъ земеделската парламентарна група. Ние, г. г. народни представители, имаме нужда отвреме навреме да се поровваме въ нашата политическа история и историята на Парламента, за да отнемеме отвреме навреме правото на хора, като тия, които стоятъ на тая страна (Сочи земеделцитъ), да бъдатъ морализатори и да държатъ лекции за парламентаренъ редъ. (Възражения отъ земеделцитъ)

Ц. Табаковъ (зан): Ами лекции бѣха държани отъ ваша страна. Най-големата съпротива бѣше отъ ваша страна: г. Рашко Маджаровъ държа най-хубавата, най-мотивираната речъ противъ тоя законопроектъ. Не те е срамъ! Защо приказвашъ тѣзи работи?

П. Миновъ (з. в): Гръшкитъ въ миналото не трѣбва да обръщате въ престѣпления.

С. Мошановъ (д. сг): Абсолютно на никой апострофъ, отъ която и страна да дойде, нѣма да отговарямъ. Азъ имамъ да изпълня една задача, и нѣма, освенъ да имате малко търпение да ме изслушате. Азъ зная, че ще бъдете много нетърпеливи. И колкото по продължавамъ, толкова по-нетърпеливи ще ставате. (Възражения отъ земеделцитъ)

Председателъ: (Звъни)

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! На 25 октомврий 1922 г. въ тогавашното Народно събрание се внесе едно законопроектче, което имаше невинното заглавие „Законопроектъ за измѣнение на чл. 144 отъ избирателния законъ“ и още по-невинното съдържание: „Въ края на последната алинея на чл. 144 отъ избирателния законъ думата „октомврий“ се замѣня съ думата „ноемврий“. Този законопроектъ остава въ архивата на Народното събрание до датата 1 февруарий 1923 г. На тая дата, между многото законопроекти, които минаватъ на първо четене, минава и този законопроектъ. Излиза единъ секретаръ и прочита законопроекта за една минутка, никой не взема думата и се приема на първо четене. Отива законопроектътъ въ парламентарната комисия и оттамъ, за изненада на всички, покойниятъ Ангелъ Грозковъ го изкарва съ текстъ, съ който се въвежда тая избирателна система, по която сме правили изборитъ до днешния день и която сега измѣняваме. (Възражения отъ земеделцитъ)

П. Миновъ (з. в): Ти по-майсторски го правишъ сега.

С. Мошановъ (д. сг): Така измѣнениятъ законопроектъ отъ комисията се внася на разглеждане въ Народното събрание.

И. п. Янчевъ (з. в): Въ всѣки случай, сега се връщаме къмъ мажоритарната система. Това признайте!

С. Мошановъ (д. сг): Значи, този законопроектъ, внесенъ и приетъ на първо четене съ съдържание: „вмѣсто

месець октомврий да стане месець ноемврий“, излиза отъ парламентарната комисия по Министерството на вътрешнитъ работи като законопроектъ за измѣнение изцѣло и изцѣло на системата, по която сѣ ставали изборитъ за народни представители.

Д. Даскаловъ (з. в): А вие сега какво правите съ този законопроектъ?

Председателъ: (Силно звѣни) Моля ви се, не прѣкъсвайте!

Т. Стоилковъ (д. сг): (Къмъ Добри Даскаловъ) Хубавъ бѣше законътъ, ама вие го унищожихте. Никѣде нѣмаше по-хубава пропорция отъ оная. Защо я унищожихте? Сега „прокуроритъ“ обвиняватъ: „Лошъ е законопроектътъ“. Като изяхохте оня хубавъ законъ, сега тоя е лошъ. Унищожихте хубавия законъ, а сега казвате: върнете го! Вие ще диктувате, какво да се прави! Не ви е срамъ!

С. Мошановъ (д. сг): Едно е важно, г. г. народни представители, че, безъ да се гласува на първо четене и безъ да станатъ дебати на първото четене по законопроекта, съвършено изненадано за обществото, за Парламента и даже за частъ отъ самото болшинство, което тогава се бѣше отцепило съ Томовъ и Турлаковъ, отъ парламентарната комисия излиза законопроектъ за унищожение на пропорционалната избирателна система, по която ставаха изборитъ за народни представители.

С. Омарчевски (з. в): Това абсолютно не е вѣрно. Лъжете отъ трибуната на Народното събрание. Г. Турлаковъ говори по първото четене на внесената отъ правителството проектъ. Това е истината.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Омарчевски! Преди всичко трѣбва да си мѣрите думите. Азъ не лъжа, а чета стенографскитъ дневници.

С. Омарчевски (з. в): Не си прочетъ всичко.

С. Мошановъ (д. сг): Азъ не само съмъ ги челъ, но съмъ ги донесълъ да ви ги чета тукъ.

С. Омарчевски (з. в): Говори се по първото четене на законопроекта.

С. Мошановъ (д. сг): Това не е вѣрно. Сега ще ви чета отъ дневницитъ какъ е станало второто четене.

С. Омарчевски (з. в): Хайде четъ, да видимъ!

С. Мошановъ (д. сг): Когато идва законопроектътъ на второ четене, цѣлата опозиция, включително и Марко Турлаковъ, е възмутена отъ този прикритъ начинъ на действие, отъ това изненаждане на Парламента и общественото мнение. Г. Кръстю Пастуховъ поиска думата, която му се дава и следъ първитъ думи на протестъ той е сваленъ отъ трибуната. Ето какво се казва въ дневницитъ на Народното събрание. (Чете) „Докладчикъ Георги Дамяновъ: (Всрѣдъ шумъ прочита заглавието на законопроекта!“.

Д. Бъровъ (д. сг): Кой е този Георги Дамяновъ?

С. Мошановъ (д. сг): Георги Дамяновъ Макоцевски.

И. п. Янчевъ (з. в): По-право трѣбва да кажешъ не кой е, а кѣде е този Георги Дамяновъ.

С. Мошановъ (д. сг): Той загина въ гражданската война. — Заглавието на законопроекта се чете на второ четене, на първо четене не се чете. Г. Кръстю Пастуховъ взема думата и казва: (Чете) „Въ началото на заседанието казахте, че ще ми дадете думата. Каква е тая измама? Председателъ: „Освободете трибуната, г. Пастуховъ! Моля г. г. квесторитъ да го свалятъ отъ трибуната“. (Квесторитъ отиватъ на трибуната и го свалятъ) — Това е първиятъ, който се е опиталъ да каже дума по законопроекта и е билъ сваленъ. (Продължава да чете) — „Председателъ: „Моля, г-да, заглавието на законопроекта е прочетено и има думата по него г. Пастуховъ“. Следъ като сѣ го сваляли отъ трибуната, наново му даватъ думата. (Чете) „К. Пастуховъ: Не по законопроекта. Вие ми дадохте думата, г. председателю, и искамъ да се изключи законопроектътъ отъ дневния редъ“. Защото предния день не е имало кворумъ, за да бъде правилно поставенъ този законопроектъ на второ четене на дневенъ редъ, г. Пастуховъ е искалъ

думата, за да протестира срещу това неправилно и фалшифицирано поставяне на второ четене на дневен редъ.

Д. Даскаловъ (з. в): (Възразява нѣщо)

С. Мошановъ (д. сг): Да спомня малко история, когато вие говорите за изненада. (Чете) „Председателъ: „Шомъ вие не я искате, има думата г. Цоню Бръшляновъ, понеже той е записанъ пръвъ да говори по законопроекта“. Отъ дѣвидата: „Не е истина. (Тропанъ по банкитъ и викове: „Долу!“ Народнитѣ представители Ангелъ Грозковъ Кундалевъ, Георги Дамяновъ и Христо Пенчевъ отиватъ при Димитъръ Нейковъ и става сборичкване)“. — Това е деликатенъ езикъ — „става сборичкване“. — Понеже се протестира срещу този измамнически начинъ на внасяне на единъ законопроектъ за измѣнение на избирателната система, оттукъ (Сочи болшинството) се заплѣтватъ и се сбиватъ съ Димитъръ Нейковъ. Въ този моментъ д-ръ Петъръ Джидровъ протестира и казва: (Чете) „Снощи избѣгахте безъ да гласувате дневния редъ. Ние протестираме“. Георги Дамяновъ: „Г. председателю! Тѣ могатъ да приказватъ така и три дена. Или ги накажете, или...“ — многоточие. — (Група отъ земледѣлцитѣ отиватъ при народния представител д-ръ Петъръ Джидровъ и се сборичкватъ)“. — А въ сжщностъ народнитѣ представители Сираковъ и Гетовъ му изкрѣтватъ ченето съ юмруци. (Чете) „Председателъ: Г. г. народни представители! Г. Джидровъ става отъ мѣстото си да се бие съ народнитѣ представители“.

Ц. Табаковъ (зан): Дай дневницитѣ да видимъ!

С. Мошановъ (д. сг): Азъ не зная ти защо скачашъ! Азъ говоря за земледѣлцитѣ.

П. Гаговъ (д. сг): Защото е мекере на земледѣлцитѣ.

Ц. Табаковъ (зан): Дай дневницитѣ!

С. Мошановъ (д. сг): Ти за паница леща се продаде.

Въ дневницитѣ тукъ се казва, че група народни представители отишли къмъ Джидрова и се сбиватъ, а председателъ Недѣлко Атанасовъ казва: (Чете) „Г. г. народни представители! Г. Джидровъ става отъ мѣстото си да се бие съ народнитѣ представители. Прави предложение за изключването му отъ заседанието“. (Смѣхъ всрѣдъ сговориститѣ) „Д-ръ Джидровъ: Искамъ думата за обяснение“. — И скача г. Джидровъ на трибуната. — „Министъръ Петъръ Яневъ: Хайде вънъ! — Д-ръ П. Джидровъ: Ами нали ми дадохте думата за обяснение! (Група отъ земледѣлцитѣ отиватъ при трибуната и свалятъ д-ръ П. Джидровъ отъ нея)“.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Хубава картина!

С. Мошановъ (д. сг): Ето, г. г. народни представители, какъ въ 1923 г. безъ да се гласува на първо четене законопроектъ за едно по-широко измѣнение на избирателния законъ, законопроектътъ за измѣнение на една дума само отъ избирателния законъ идва тукъ като една нова цѣлостна система за изненада на всички. И, когато народни представители искатъ да изпълнятъ своя дългъ: да протестираатъ срещу тоя незапомненъ въ анализъ на българската история начинъ за измѣнение на избирателния законъ, тѣ биватъ сваляни отъ трибуната, бити и изключвани отъ Парламента.

Отъ сговориститѣ: Позоръ! (Ржкоплѣскания)

Т. Стоилковъ (д. сг): Парламентаристи!

Т. Константиновъ (нац. л): Но 8 години използваште тоя законъ.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Тоя е начинътъ, по който господата сж процедирали. И сжщитѣ тия господа днесъ, когато се внася една избирателна реформа, която, както ще видите по-нататкъ, измѣня само въ една частъ днешната изборна система, следъ четиридневни дебати само на първо четене, намиратъ, че не е имало достатъчно време да бжде проученъ законопроектътъ!

Г. г. народни представители! Когато се внасятъ измѣнения въ една избирателна система, безспорно, не само у насъ, но и въ другитѣ държави, трѣбва да има политическо оправдание. Една избирателна система не се внася и не се узаконява за самата нея. Въ всички страни, въ

всички времена, чрезъ избирателнитѣ системи сж търсени политически резултати съ огледъ на дадения политически моментъ. Азъ не бихъ направилъ абсолютно никакъвъ укоръ, ако Земледѣлскиятъ съюзъ имаше оправдание въ политическия моментъ, който страната преживяваше тогава, за да отмѣни пропорционалната система. Но спомнете си какъвъ бѣше онай моментъ!

Това бѣха времена следъ срамнитѣ септемврийски събития отъ 1922 г. Това бѣха времената, когато цѣлата българска опозиция бѣше обезглавена, когато всички водачи на националибералната концентрация бѣха въ Сливенския затворъ, когато всички блокови водачи бѣха въ Шуменския затворъ. Въ този именно моментъ, когато опозицията бѣше обезглавена, и не само обезглавена въ лицето на своитѣ водачи, но смазана, зашеметена отъ начина, по който се водѣше борбата срещу нея — референдумътъ, чернитѣ бюлетини и т. н., и т. н. — тия хора смѣтаха, че това не бѣше достатъчно и потърсиха да намѣрятъ една избирателна система, която окончателно да смаже всѣка проява на опозицията въ българския Парламентъ. Та не само че политическиятъ условия не диктуваха да измѣнятъ избирателната система, но просто отъ единъ сазидъзмъ за преследване на политическиятъ си противници тѣ премахнаха старата пропорционална избирателна система и по единъ измамнически начинъ, който ви описахъ, прокараха своя законъ въ Парламента.

С. Златевъ (з. в): (Казва нѣщо)

Председателъ: (Звъни)

Т. Стоилковъ (д. сг): Овчарска пенюга такава! Съ единия кракъ си въ гроба, бостанска глава!

С. Мошановъ (д. сг): Е добре, г. г. народни представители, прави ни се единъ упрѣкъ: „По тоя законъ на Стамболийски“ — приетъ по начина, който току-що ви описахъ — „вие вече два законодателни избора произведохте“. Не мога да отмина тоя упрѣкъ, безъ да дамъ отговоръ. Азъ искамъ да спомена предъ васъ условията и времената, при които ние на два пѣти произведохме избори по днешната избирателна система.

Първитъ законодателни избори ги произведохме презъ м. ноемврий 1923 г., следъ преврата на 9 юний, когато нѣмаше Парламентъ, който да отмѣни изборната система на Стамболийски. Азъ не вѣрвамъ, че нѣкой би посъветвалъ, избирателни реформи да се правятъ и узаконяватъ по силата на чл. 47 отъ конституцията. Така че, не може да ни се прави упрѣкъ, че изборитѣ въ 1923 г. сме ги произвели по закона на Стамболийски. Но ще кажете: „Ами изборитѣ отъ 1927 г.“? Обаче, г-да, вие забравяте, че преди да станатъ изборитѣ въ 1927 г., се внесе едно предложение за корективъ на изборната система на Стамболийски.

Ц. Табаковъ (зан): Защо не върнахте пропорционалната система по окръжи?

С. Мошановъ (д. сг): Чакай бе, ще кажа!

Д. Гичевъ (з. в): Нали пропорционалната система по окръжи е добра — защо не я възстановихте тогава?

С. Мошановъ (д. сг): Азъ досега не съмъ казалъ, че тази система е добра. Азъ досега описвахъ начина, по който сте законодателствували. Това бѣ моята теза досега. Азъ ще дойда и на другия въпросъ.

Н. Стамболиевъ (з. в): Кажете, защо не възстановихте пропорцията по окръжи?

С. Мошановъ (д. сг): А бе, г-да, вие говорихте въ продължение на четири дена, абсолютно никого не съмъ прекъсвалъ. Тѣкмо обратното: правихъ усилия да бждете изслушани.

Изслушайте и мене.

П. Миновъ (з. в): Трѣбва да кажешъ, че блокътъ е билъ за пропорционалната избирателна система и за ноемврийския окръгъ.

Председателъ: (Звъни) Г. Миновъ! Не прекъсвайте!

П. Гаговъ (д. сг): А бе толкова пѣти направиха бе, лежка на вашата група да не прекъсва. Не прекъсвайте!

Председателъ: На всѣки единъ отъ васъ ли искате да дава отговоръ?

С. Мошановъ (д. сг): Презъ 1927 г. г. Цоню Бръшляновъ по частна инициатива внесе законопроектъ, подкрепенъ отъ министъръ-председателя г. Андрея Ляпчевъ, който законопроектъ въ основата си имаше единъ корективъ, който даваше възможностъ на всѣка политическа партия, която не е стигнала дѣлителя въ околитѣ, ако има достатъчно гласове, които стигатъ изборния дѣлителъ въ даденъ окръгъ, да може да получи мандатъ въ окръга. По този начинъ се достигаше по абсолютенъ начинъ една поправка на базата на пропорционалната изборна система по окръжи. Защото не е важно какъвъ ще бѣде механизмътъ; достатъчно е само да се докаже, че чрезъ тоя механизмъ ще се постигне по отношение опозиционнитѣ партии сѣщиятъ резултатъ, който би дала пропорционалната система по окръжи. Е добре, тоя корективъ пропадна изключително по вина на господата отъ опозицията, и ние бѣхме принудени да произвеждаме избори по тоя законъ, който по начина, по който се внесе, и по целитъ, които преследваше въ 1923 г., бѣше отрицание на всѣкавъ парламентаренъ актъ, а бѣше много логиченъ съ всички актове, които господата бѣха извършили въ своето управление.

Така че на тоя упрѣкъ, защо сме произвели двата законодателни избора по тая система, която ние така жестоко клеймимъ, отговоръ ви дадохъ. Вината не може да бѣде търсена у насъ.

Ние сме сега въ навѣчерието на нови законодателни избори. И тоя пътъ вече не по частна инициатива, а по инициативата на българското правителство, предъ васъ е законопроектъ за измѣнение на избирателната система. Тоя законопроектъ, безспорно, не е за възстановяване на пропорционалната система по окръжи.

Г. г. народни представители! Никога и никѣде една избирателна система не може да се вземе като фетишъ и да се казва принципно, че тя е най-добрата, че каквито и да сѣ времената, каквито и да сѣ условията, тя ще трѣбва да се прокара, защото е справедлива. Нѣма абсолютно справедливи избирателни системи и нѣма правителство, което да е прокарало абсолютно справедлива избирателна система въ никоя страна.

Д. Даскаловъ (з. в): Защо обвинявате тогава земеделското правителство? Опровергавате самъ себе си.

С. Мошановъ (д. сг): Вие не сте разбрали въ какво ви обвинявамъ. Азъ ви обвинявамъ за начина, по който внесохте вашия избирателенъ законъ и за целитъ, които преследвахте съ него.

П. Гаговъ (д. сг): (Къмъ Д. Даскаловъ) Ти нищо не си разбралъ, за какво говори г. Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): Искамъ да кажа, че въ никоя страна не се гледа на избирателнитѣ системи като на фетиши. Доказателство за това е разнообразието на избирателнитѣ системи въ различнитѣ страни. Въ Англия е мажоритарната система. Кой може да обвини английския народъ, че е реакционенъ, че английскитѣ правителства, особено правителството на г. Макдоналдъ, който преди еднѣй месецъ се противопостави на прокарването на пропорционалната избирателна система, е реакционно правителство?

Д. Даскаловъ (з. в): Тамъ нѣма преврати, като у насъ.

П. Гаговъ (д. сг): Тамъ нѣма и дружбаши да управляватъ като насъ.

Т. Стоилковъ (д. сг): Рѣки кръвъ сѣмъ изтекли, докато се гарантира свободата на английския народъ. Научи историята, за да знаешъ да управлявашъ.

Председателътъ: (Къмъ Д. Даскаловъ) Права Ви бележка!

С. Мошановъ (д. сг): Въ Франция по абсолютно сѣщия начинъ, именно по мажоритарната избирателна система, се произвеждатъ днесъ изборитѣ. Така че, това е мисълта, която искамъ да подчертая: нѣма избирателна система сама по себе си извънредно справедлива или не, а навсѣкѣ системи сѣ създаватъ и прилагатъ съ огледъ на политическото положение въ страната и съ огледъ на политическия моментъ и на съотношението между партиитѣ.

Г. г. народни представители! Че навсѣкѣде прокарването на избирателнитѣ системи е било въпросъ на политическа целесобразностъ, за класически примѣръ въ това отношение може да ни послужи Франция. Още въ първитѣ дни, въ младежескитѣ дни на третата република, въ Франция се заговори за отмиряване на едноличната система на избори и замѣняването ѝ съ кандидатната листа. „Изборъ чрезъ кандидатна листа“ бѣше лозунгътъ на всички ре-

публиканци въ Франция въ борбата имъ срещу монархиститѣ. Азъ ще ви прочета само думитѣ на една отъ най-големитѣ съвѣсти на Франция — покойниятъ Валдекъ Русо. Той на 22 мартъ 1885 г. по този въпросъ казва: (Чете)

„Кандидатната система би докарала по-малко реакционери, отколкото едноличната система. Отъ кандидатната листа би имало да се оплачатъ нѣколко департаменти, че ще иматъ нѣколко консерватори, но сега 40 околни, находящи се въ републикански окръжи, се представляватъ отъ монархисти. Колкото е по-малка избирателната колегия, толкова повече губи републиката. Едноличната система има лошата страна да цени човѣка споредъ популярността му, отколкото да цени личността споредъ убежденията ѝ“.

Азъ цитирамъ тѣзи думи, за да видите, какъ голѣми хора въ парламента не се стѣсняватъ да кажатъ: тази система ще прокараме, защото тя ни позволява да вземемъ 40 републикански мандата повече отъ монархиститѣ. Ние всички ще се нахвърлимъ срещу този, който би ималъ куража да изрече тѣзи думи въ българския Парламентъ, да каже, че избирателната система гони политически резултати. Обаче хората, на които е било повѣрено да пазятъ даденъ режимъ, да пазятъ страната, да пазятъ тържественъ строй, тѣ чрезъ системата, ясно, открито предъ общественото мнение, а не чрезъ шмекерлъци, съ каквито вие (Сочи земеделцитѣ) прокарахте вашата избирателна система, заематъ своитѣ становища. (Рѣжоплъскания отъ сговориститѣ)

Н. Стамболиевъ (з. в): По този начинъ отъ кога пазите държавата? Отъ народа ли?

С. Мошановъ (д. сг): Ще ви отговоря.

Т. Стоилковъ (д. сг): Нѣма защо да му отговаряшъ. Ти му гледай муцуната!

С. Мошановъ (д. сг): Мина, г-да, известно време и избирателната система, която Валдекъ Русо съ такива пламенни думи защищаваше, се прие отъ френския парламентъ, обаче резултатътъ отъ изборитѣ бѣше обратенъ на този, който републиканцитѣ очакваха. И тѣ не се посвѣниха, следъ като се получи обратенъ резултатъ, отъ ревностни апостоли на системата на кандидатнитѣ листи, да се върнатъ пакъ на едноличната система, като навсѣкѣде казваха, че кандидатната листа е дала лоши резултати за републиката и, като така, тя трѣбва да бѣде промѣнена. И едноличната система остана до следъ войната

Презъ 1910 г. г. Брианъ — една сѣщо голѣма съвѣсть, който е и съвременникъ и всички можемъ да преценимъ неговата политическа величина и неговата морална сила — внесе въ французкия парламентъ вече законопроектъ за пропорционалната избирателна система. Почва се гласуването на чл. 1 отъ законопроекта, съ който се установява пропорционалната избирателна система и който гласи: „Народнитѣ представители ще се избиратъ scrutin de liste, споредъ правилата на пропорционалната система, по правилата, изложени по-долу“. Гласуването е станало по фрази. Първата фраза: „Народнитѣ представители ще се избиратъ по кандидатна листа“ се гласува съ 372 гласа противъ 142. Втората фраза: „споредъ правилата на пропорционалната система“ се гласува съ 285 гласа противъ 235. Оставало е да се гласува последната фраза: „по правилата, изложени по-долу“. Въ този моментъ става министъръ-председателъ г. Брианъ и заявява: „Първитѣ гласувания сѣ въпроси на принципи. Правителството не може да остави да се приложи на практика тази система, безъ да се създаде едно опасно положение за републиканския режимъ.“ 40 години следъ основаването на третата република, въ спокойната 1910 г., г. Брианъ трепери да не би една избирателна система да бѣде опасна за републиканския режимъ. Казва това, като министъръ-председателъ, и проваля пропорционалната избирателна система.

Азъ правя тия исторически цитати, г-да, за да ви кажа, че не е престижно, че не е реакционно, щото едно правителство, когато ще прокара въ Парламента една избирателна система, да си дава отчетъ, и пръвъ неговъ дългъ е да си даде отчетъ, какви послѣствия ще има известна избирателна система за политическия режимъ въ страната. Е, когато г. Брианъ се замисля, 40 години следъ установяването на третата република, да не би една избирателна система да бѣде опасна за републиканския режимъ, а когато у насъ сѣмъ се изминали осемъ години отъ премахването на едно управление, като дружбашкото, чрезъ единъ воененъ превратъ, и отъ една кървава междоусобна гражданска война, каквато България не помни отъ освобождението си досега; когато сѣмъ се изминали нѣкакви си

шест години от атентата в черквата „Св. Неделя“, дълго на пъклене замисли; когато в нашата страна има две такива политически групировки, каквито сж комунистите, т. е. Работническата партия, и дружбашкият съюз — не трябва ли правителството, което и да е то, да се замисли за политическите последици от една избирателна реформа? (Възбуждения от земеделците)

Председателът: (Звъни)

Нъкой от земеделците: Защо?

С. Мошанов (д. сг): Ще ви кажа защо. Почакайте! (Възбуждения от земеделците продължават) Ще се изясня. Не бързайте да възбуждате.

Правителството на Демократическия сговор, от желание да се нормализират политическите отношения в страната, не се взира много отблизо, дали Работническата партия не се ожождествява напълно с разтурената от Върховния касационен съд бивша Комунистическа партия — една партия, в борбата срещу която преди осем години, когато Европа не беше западена от тая политическа чума, управлението на Демократическия сговор се таксува като реакционно, понеже се борило срещу идеен. Днес, когато тая политическа чума почна да прави такива големи поражения в съвестите на Запад, ние виждаме да се вземат много по-осезателни, много по-сериозни мерки срещу комунистите. Когато на една партия се диктуват речите, които нейните оратори прочитат от тази трибуна тук, не от съвестта на този, който ги произнася, а от чужда държава, безспорно, това е едно болезнено състояние на политическия живот в страната.

Н. Петков (раб): Имате гръшка.

С. Мошанов (д. сг): Българският земеделски народен съюз! Г. г. народни представители! Не може сълехота да се говори срещу една организация, която, безспорно, в миналите избори можа да събере 250.000 гласа и е, следователно, една политическа сила, за която всички ще трябва да държи сметка. Ще направи грамадна политическа гръшка този, който ще търси чрез сръдствата на закона само нея отделно да сразява, да поразява. Не е тая целта на настоящия законопроект, той не е насочен срещу тая партия, макар че тя, поради хората, които сж начело в нея, дава основания на известни съмнения. Аз ще ви прочета имената на господата, които сж в изпълнителния комитет на Българския земеделски народен съюз: там сж: Петко Деков, Никола Велев, Шандов, Дубиески. Чули ли сте тия имена и вие от тук? (Сочи лъвицата) и вие от тук? (Сочи болшинството)

Нъкой от земеделците: Това какво те интересува?

С. Мошанов (д. сг): Българското обществено мнение знае ли кои сж тия водачи на българския народ, кои сж тия, които сж повели тая голема маса от 250.000 души? (Възбуждения от земеделците)

Д. Гичев (з. в): Ами тебе кой те познаваше по-рано?

С. Мошанов (д. сг): Аз искам да кажа: ако водачите на тая съюз бха тзи, които тук, в Парламента, водят борбата — Гичев, Марков и т. н. — всички ще каже: имат право да си турят за водачи, които искат. Но моята мисъл — подчертавам я пред вас, г. г. народни представители — е, че зад тая грамадна политическа и обществена сила днес у нас се крият неизвестни сили. Това криене, тая умисъл показва по един категоричен начин, че тая партия, с това влияние над масите, с тия многобройни гласове, с тия многобройни поддръжатели, чието количество ние не можем да оспорим, не е резултат от дейността, способността и морала на своите водачи, обединени около една идея, обединени около едно знаме, но че тук има нщо скрито и покрито, че тй нмат куража да вървят открито, честно с идеите си, с програмите си в политическите борби в България. Безспорно е, че Българският земеделски съюз е още в една неизвестност и по отношение на своите водачи, и по отношение на своите идеи, и по отношение на своята тактика, и заради това той е една опасност за бъдещето на България. (Ръкопляскания от сговористите. Възбуждения от земеделците)

П. Минов (з. в): Опасност заради вас е и българският народ!

Т. Стоилков (д. сг): Остави българския народ на мира ти, черноморски тюлен!

С. Мошанов (д. сг): Въпреки тая констатация, обаче, г. г. народни представители, аз казвам, ще бъде една непростена политическа гръшка, ако чрез законни сръдства, посредством избирателни системи, се води борба срещу тая политическа партия, макар такава, каквато ви я описах. Аз искам да подчертая и ще докажа това, че настоящият законопроект не е насочен срещу известна партия, била тя комунистическа или дружбашка, такава, каквато ви я описах. Дълг на правителството в днешния момент, ...

Г. Марков (з. в): ... е да си върви.

С. Мошанов (д. сг): ... когато създава една нова избирателна система, е, да даде една премия на партията на болшинството *prime à la majorité*. Това е един принцип, който конституционната наука, който конституционното право признава. Това е основата на избирателния закон, който Франция създаде в 1919 г. Там пак имаше кандидатни листи и изборите ставаха по пропорционалната система, но кандидатната листа, която получаваше половината плюс един от гласовете в даден департамент, получаваше всичките мандати в тоя департамент. И когато се гласуваше тоя избирателен закон, там се каза: „Ще се даде тая премия на болшинството, за да може транзицията, преходът от мажоритарната към чисто пропорционалната система да не се извърши със сътресение за институциите на държавата и за добрия ред при отправлението на държавните работи“.

Това именно съображение е легнало, г. г. народни представители, и в нашия законопроект, когато ние оставяме като колегия избирателната околия. Само това, г. г. народни представители, ние заимствуваме, от системата на дружбашкия съюз: избирателна колегия си остава околията. По-нататък аз ще обясня подробно всички измънения и подобрения, които нито сж подаване, нито сж една кражба, а сж измънения и подобрения, които се налагат от справедливост към политическите организации.

Обаче плаче се днес от тая страна (Сочи лъвицата) за пропорционалната избирателна система по окръжи. Той кошуе съвсем пръв с тая избирателна система по окръжи? Два пъти се правиха избори по пропорционалната система по окръжи. И двет пъти правителства, които направиха избори по тая система, не се подчиниха на нейните резултати. Това не бива да се забравя.

Г. Драгнев (з. в): Ние и сега искаме околията като избирателна колегия, за да знае народът, кого избира.

С. Мошанов (д. сг): Г. Драгнев! Няма освен създоволство да взема акт от Вашите думи. — Но аз искам да изтъкна, че и двет партии — и либералната концентрация на Радослава от 1913/1914 г. и по-късно тия господа (Сочи земеделците) в 1920 г. — не се подчиниха на резултатите от тая система. Либералната концентрация на Радослава на 31 декември 1913 г. в полунощ, в 12 часа без пет минути, разтуря Парламента.

С. Пейчев (з. в): Това сж истории!

С. Мошанов (д. сг): Да, това сж истории, които не бива, обаче, да се забравят, а трябва да се запомнят, защото от забравянето на тия истории идат най-големите политически пакости и сътресения в тая страна. — Правителството на Стамболийски в 1920 г. не получи болшинство в Камарата. Какво направи то? Аз ще ви го кажа, а вие го преценете. Касирват се. ...

Д-ръ Х. Орешаков (д): Вашите приятели там (Сочи болшинството) му помогнаха.

С. Мошанов (д. сг): Аз, г. Орешаков, говоря за начина, по който тй си осигуриха незаконно болшинство на 1920 г. чрез касирвания на народни представители. Тогава тия господа (Сочи земеделците) управляваха хомогенно. Аз си припомням тия моменти, защото от една от ложите тогава гледах тия срамни сцени. В Врачанския окръг се касирва листата на прогресистите, начело с д-ръ Данев.

Т. Константинов (нац. л): Кой им помогна тогава?

С. Мошанов (д. сг): Въ всички случаи не им е помагал г. Данев или неговите приятели, понеже касираха неговия избор.

Д-ръ Ц. Дяков (д. сг): Никой не им е помагал. Тй сами касираха нъкой избори. Самъ Радолов казва в

своята брошура, че никой не им е помогнал и че ги сами са ги касирали.

Д. Гичев (з. в): А старозагорският избор още не е разгледач в тая Камара

С. Мошанов (д. сг): Г. г. народни представители! Така се касираха 4 комунистически депутати, и д-ръ Данев — 5. И не се задоволиха с касирането на тия 5 депутати, но тия 5 мандати ги дадоха на свои приятели — практика, която до сега не се е повтаряла, не се е случвала в българския Парламент. Не им стига това. В Пловдивския окръг листата на Демократическата партия, по която бяха избрани г. г. Александър Малинов, Александър Христов, Владимир Такев и Адам Нейчев, биде също касирана. Повод за касиране: не се четели имената в моравата бюлегина. И покойният Ангел Грозков тогава от тая трибуна каза: „Ами, разбира се, г-да, това ти го направиха нарочно, за да не вилят демократи в Пловдивския окръг, че г. Малинов е кандидатиран, защото, ако знаеха, ти нямаше да гласуват за листата на Демократическата партия“. (Смъх) Това е аргументът, който се чете в дневниците на Народното събрание. А, в същност, ги са ги смущавали присъствието на един човек — Владимир Такев, брат на Михаил Такев, който падна убит по начин, който вие знаете. (Ржкоплъскания от сговористите) Независимо от това ги касираха още четири комунистически депутати, знаете защо — защото в агитациите си били употребили демагогии и лъжи! (Смъх) И даже тѣзи работи, които се сочат като демагогии и лъжи, са толкова невинни по отношение на този словесен шайкаджилък, който бушува днес в цѣлата страна,...

Отъ сговористите: Браво! (Ржкоплъскания)

С. Мошанов (д. сг): ... щото човекът действително трябва да се чуе на куража, който ти са имали, да гаят парламентарните свободи на този народ и днес да излизат от тая трибуна в позата на обвинители към управлението на Демократическия сговор.

С. Кърлов (з. в): Я кажете, колко избори са са разгледали от Парламента!

С. Мошанов (д. сг): Ето тая е, г. г. народни представители, пропорционалната изборна система по окръзи, за която ти плачат.

П. Минов (з. в): Ти не говориш по законопроекта.

С. Мошанов (д. сг): По законопроекта говоря.

П. Гагов (д. сг): (Към П. Минов) Само че твоята глава е много дебела — не може да разбере.

П. Минов (з. в): Това са случаи, на които не трябва да се спираме.

Председател: (Звъни) Моля, г-да!

С. Мошанов (д. сг): Та, казвам, г. г. народни представители, когато се плаче за пропорционалната система по окръзи, с която тѣзи, които плачат сега за нея, са кощунствували, пред резултатите на която никое правителство, което е произвеждало избори, не се е преклонило, днес ние имаме пълната свобода, обсъждайки политическия момент, да кажем: от досегашната система запазваме този механизъм, който ще даде само една премия на болшинството — идея законно възприета, както ви казах, от най-свободолюбивите държави и правителства, като обществен принцип за едно здраво и нормално управление на страната.

П. Минов (з. в): Рашко Маджаров ви каза, че е измънен.

Министър-председател А. Лячев: Рашко Маджаров каза, ама го поправиха. (Възражения от земеделците)

С. Мошанов (д. сг): Г. г. народни представители! След като направих тая малка екскурзия из близкото минало на българската политическа история и след като направих този кратък преглед, как по-напредничавите страни гледат с сериозност на тия работи — измъняването на избирателната система —, на мене сега ми остава да се занимавам с самата избирателна система, за да ви обясня, че именно така, както е, тя не само поправя, тя не

само подобрява, но и въвежда една абсолютна справедливост при разпределянето на мандатите. Досегашната избирателна система, след като дава една голяма премия на болшинството — ние я намаляваме, ще ви кажа как — осигурява на втората по-голяма партия след болшинството една също така голяма премия, но която няма вече за себе оправдание тѣзи основания, които може да има премията на болшинството и на най-голямата партия. Ако едното може да се оправдае с оглед на едно стегнато управление, привилегията на една опозиционна партия пред другите не може да намери абсолютно никакво практическо оправдание, нито оправдание с оглед на правилното политическо развитие на страната. И цѣлата система, която ние предлагаме с днешния законопроект, се състои именно в това: първо, да намали премията на болшинството, която му се даваше с първия закон, като отдели от своята партийна сила и от мандатите, които има да разпределят помежду си политическите сили в страната, 44 мандата. От тѣзи 44 мандата най-голямата партия няма да вземе — това е математически установено — нито един мандат. На опозиционните партии остава за разпределяне един неприкосновен фонд от 44 мандата. И правителството, и всичките политически партии ще се състезават не вече върху 274 мандата, както беше досега, а само върху 230 мандата. Безспорно е, че по този начин тая премия, която се даваше досега от закона, се вече намалява по отношение на правителството, защото то няма да се състезава върху 274 мандата, а ще се състезава върху 230 мандата; тѣзи 44 мандата се дават като неприкосновен фонд на опозицията.

Г. Драгнев (з. в): Значи, лотария ще играем!

С. Мошанов (д. сг): Васъ ви боли, защото ви се отнема привилегията, а не защото ви се крадат мандати, на които имате право. Г. г. народни представители! Да предположим, че Земеделският съюз ще вземе 250 хиляди гласа в околните и ще получи 50 мандата.

Отъ земеделците: Въ никой случай!

П. Гагов (д. сг): Дай им 100 мандата, та да бъдат доволни!

С. Мошанов (д. сг): Дай, Боже, да не ги вземете. — Значи, задъ всеки мандат на Българския земеделски народен съюз стоят 5 хиляди души. Ако ние не прокараме, не приемем предложението коректив, който правим с централната листа, какво щѣ да се получи? Да предположим, че една партия — да не ги назовавам, не искам да ставам пророк на гласовете, които биха получили — една партия с 40 хиляди гласа не би получила нито един мандат, втора партия с 60 хиляди гласа би получила два мандата; трета партия с 70 хиляди гласа би получила 2—3 мандата, четвърта партия с 100 хиляди гласа би получила 3—4 мандата. Значи, ако се запази днешната пропорционална система, безспорно е, че господата щѣ да имат задъ всеки мандат по 5 хиляди гласа, когато опозиционна партия с 40 хиляди гласа щѣ да остане без нито един мандат, а други — задъ всеки един мандат щѣ да имат по 20 или 30 хиляди гласа. Подобрението на новата избирателна система се състои в следното. След като станат изборите, след като партията вземат мандатите си по околии, пропорционално на своите гласове, ще се явят предъ Софийския окръжен съдъ всички партии с по една полица, на която ще бъде написано числото на гласовете, които са получили в цѣлата страна и мандатите, и отношението, което се получава от това число — коефициент го наречете, срѣдно число го наречете, дълител го наречете. Земеделският съюз ще дойде с едно срѣдно число, което се равнява на 5 хиляди гласа за всеки мандат — 250 хиляди гласа за 50 мандата. Обаче за да получат и от 44-ти мандата, Софийският окръжен съдъ ще им каже: почакайте, тук има една партия, която е получила 40 хиляди гласа в страната и тя ще трябва да вземе 8 мандата, за да дойде вие с вашите 5 хиляди гласа да вземете нов мандат. Ще дойде втора една партия, която има надъ 60 хиляди гласа и която е вземала два мандата, която ще трябва да получи най-малко още 6—7 мандата, за да можете вие да вземете мандат с вашите 5 хиляди гласа. И т. н. и т. н. Всички останали партии ще трябва да се изравнят по гласове за всеки един мандат с тия господа (Сочи земеделците), за да могат ти да дойдат да вземат от 44-ти мандата. Това е именно, което ги тѣх боли. (Възражения от земеделците)

Председателят: Г-да! Вие прѣчите на докладчика да говори. За последенъ пътъ ви предупреждавамъ да не прекъсвате.

С. Мошановъ (д. сг): Г-да! Азъ правя изложение съ цифри въ рѣка, а вие правите диверсии, за да не се разбере тѣхното значение.

Сжщията, г-да, на тази система е, че всички партии на оппозицията ще трѣбва да се приравнятъ по отношение на гласоветѣ, които стоятъ задъ всѣки тѣхенъ мандатъ. Това не е нито кражба отъ тия (Сочи земледѣлцитѣ), защото да приравнишъ, това не значи да крадешъ, нито е подаване на оппозицията, както други твърдятъ. Това е даване на всѣкого справедливо, споредъ разбиръ на гласоветѣ, които получава въ цѣлата страна. Нито подаване, нито кражба, напротивъ — справедливостъ. Това е основниятъ принципъ на системата, която ние предлагаме.

И, г. г. народни представители, тази справедливостъ се налагаше да се внесе, за да могатъ тѣй нареченитѣ междинни партии да получатъ това, на което иматъ право. Защото, ако не се дадѣше този корективъ на приравнение на всички оппозиционни партии по отношение на гласоветѣ, които стоятъ задъ тѣхнитѣ мандати безспорно, спираше се тѣхното нормално развитие. Споредъ досегашната система, г. г. народни представители, се губѣха гласоветѣ, подадени за една политическа партия, за която имаше сигурностъ, че ще получи мандати. Всички гласове, оппозиционно настроени, се изливаха къмъ оппозиционната партия, която имаше шансове да вземе мандатъ. По такъвъ начинъ тѣзи партии, които иматъ, може би, своето оправдание въ политическия животъ на страната, не можеха да се развиятъ, не можеха да покажатъ своята политическа сила, защото, както казахъ, безполезни бѣха вече станали за тѣхъ гласоветѣ на тѣхнитѣ партийни дейтели, и въ най-затѣтената колиба, вследствие на високия дѣлителъ. Всичко това съ днешната система се премахва. Гласътъ на всѣки единъ български избирателъ, принадлежащъ къмъ която и да било политическа партия, намиращъ се и въ най-далечната колиба, тамъ нѣкъде си въ планината, ще бѣде хвърленъ въ урната съ убеждението, че този гласъ по каналитѣ, уредени въ законопроекта, въ края на краищата ще дойде тукъ, въ София, за да даде сила политическа, за да даде мандатъ на партията, къмъ която той принадлежи. Е, какъ при това положение може отъ тази страна (Сочи земледѣлцитѣ) да се гледа съ такава лекостъ, съ такава пренебрежение на една система, която дава едно такова право на българския избирателъ да почувствува, че неговиятъ гласъ е цененъ и, най-главното, да чувствува, че дадениятъ по негово убеждение гласъ, така както му диктува съвѣстѣта, ще бѣде даденъ съ резултатъ?

П. Миновъ (з. в): Направете държавата колегия.

С. Мошановъ (д. сг): Да направимъ държавата колегия — прилича на туй: всички да си дадемъ богатствата на единъ институтъ и сега да се разпредѣлятъ на цѣлия народъ по равнo. Ако се намѣри правителство да направи това нѣщо, то ще направи и тази система, която вие искате.

П. Миновъ (з. в): Ние ви пожелаваме да дойдете тукъ (Сочи оппозицията), за да видите колко мандати ще вземете.

С. Мошановъ (д. сг): Когато ние отидемъ тамъ (Сочи лѣвницата) това показва, че другитѣ ще дойдатъ тукъ. (Сочи дѣсницата) Тогава и за тѣхъ ще има абсолютно сжщитѣ основания да получатъ своята премия отъ болшинството, та да могатъ да управляватъ и правилно да се развива тая страна. Защото тази система се прави не за днесъ; тя не се прави съ огледъ на утрешното вземане на властѣта отъ тогава или оногова; прави се една система, съ която българскитѣ политически партии да нагаждатъ своето развитие, партийно и организационно.

Б. Смиловъ (нац. л): За 4 години.

С. Мошановъ (д. сг): Сега, г. г. народни представители, иде последниятъ въпросъ, съ който азъ ще свърша — въпросътъ за коалицитѣ, въ връзка съ днешната система. Г. г. народни представители! Първиятъ тонъ, който се даде отъ оппозицията съзнателно, за да се внесе смутъ въ общественото мнение, бѣ, че днешната избирателна система има за задача да спѣне коалицитѣ, да забрани, както тѣ казаха, коалицитѣ. Нищо по-невѣрно, г. г. народни представители, отъ това. И азъ съмъ много радостенъ, че текстоветѣ въ този законопроектъ, които засѣаха въпроса за коалицитѣ, въ комисията минаха съ подкрепата на

други две оппозиционни партии отъ тая Камара. Това показва, че тая мѣлва, тая заблуда, съ която искаше да се внесе смутъ въ общественото съзнание, не е вѣрна. Фактътъ, че правителството по този законопроектъ бѣ подкрепено отъ други две оппозиционни партии, показва, че коалицитѣ

Отъ земледѣлцитѣ: Кои сж тия партии?

С. Мошановъ (д. сг): Да сте присѣтствували въ комисията, да сте ги научили

Отъ земледѣлцитѣ: Не е вѣрно това, което говорите.

Г. Марковъ (з. в): Още не е приетъ законопроектътъ на първо четене — какъ е минало въ комисията?

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Не става тукъ дума, когато се установяватъ текстовете за изборна система, за морални и неморални коалиции. Никѣде въ мотивитѣ на законопроекта не е казано, че ние съ този законопроектъ целимъ да морализираме коалицитѣ. Моралътъ въ политиката е нѣщо относително, за нещастие, и никой пътъ единъ опитенъ държавникъ, като г. Ляпчевъ, нѣма да си тури подписа подъ текстовете, които дѣлятъ коалицитѣ на морални и неморални. Но въ законопроекта е казано, че съ него се постига една яснота и лоялностъ въ коалицитѣ. Това е свършено друго. И абсолютно необходимо е за правилното развитие на българския народъ да има яснота и лоялностъ въ политическитѣ комбинации, когато се касае за законодателни избори, когато се касае да се даде управление на тая страна. Тукъ не се касае да се управлява една селска община или единъ окръженъ съветъ, кѣдето личнитѣ качества на тогава или оногова, кѣдето мѣстнитѣ интереси събиратъ хората наедно. По отношение на коалицитѣ, когато се касае за управление на тази страна, безспорно е, че трѣбва да има яснота, че трѣбва да има лоялностъ. И въ днешния законопроектъ, за пръвъ пътъ отъ всички законопроекти за изборна система въ България, се гетира въпросътъ за коалицитѣ, защото въ досегашната система имаше само една партия, съ единъ опредѣленъ цѣвъ и коалицитѣ трѣбваше да се движатъ подъ тая или оная фирма. Днесъ открито може да се заяви, че по решението на две или три централни бюра се образува една коалиция, обаче коалиция за цѣла страна. Настоящиятъ законопроектъ дава пълно основание, пълно оправдание да се правятъ коалиции за сваляне на едно опозорено правителство. Но трѣбва тия коалиции да бѣдатъ направени ясно, открито, отъ името на централнитѣ управления, отъ името на партиитѣ, отъ името на тѣхнитѣ програми, за да може българскиятъ народъ въ своето съзнание да обсъди тукъ ли е опозорената властъ (Сочи дѣсницата), или тукъ е позорната коалиция, (Сочи лѣвницата). Този законъ дава възможностъ да се прояви именно тая яснота, тая лоялностъ. Пълна свобода се дава на партиитѣ да се коалиратъ, но не както досега се стоварватъ грѣховетѣ върху мѣстнитѣ дейтели и да се казва: „А бе, г-да, това искатъ мѣстнитѣ дейтели — мѣстни коалиции“. Мѣстни коалиции — за мѣстни интереси, общи коалиции — за цѣлата страна, когато се касае за управлението на държавата, когато се касае за бѣдещето на тая държава. Нека всѣки да поеме своята отговорностъ; законътъ му дава всичкитѣ гаранции и всичкото право да поеме тая отговорностъ.

Говорѣше се тукъ, г. г. народни представители, съ ужасъ за нѣкакви наказателни санкции. Този членъ отъ законопроекта, който предвижда наказателни санкции, има своето оправдание за този, който го е писалъ, за автора на законопроекта — ние, управлението, отъ коректностъ сме приели законопроекта въ неговата цѣлостъ. Трѣбва да обясня най-напредъ, кого засѣга то. То засѣга този политически деятелъ, който, въпрѣки решението на централното си бюро, е решилъ да действа самостоятелно или да действа коалиционно противъ партията си; отива въ една политическа комбинация абсолютно противна на това, което е решило неговото централно бюро, което носи отговорности предъ цѣлия народъ.

В. Драгановъ (з. в): То да упражнява диктатура.

С. Мошановъ (д. сг): Казвамъ, това централно бюро на партиитѣ носи отговорностъ предъ цѣлия народъ.

В. Драгановъ (з. в): (Казва нѣщо)

С. Мошановъ (д. сг): Този членъ засѣга именно оня, който се е възбунтувалъ срещу своята собствена партия, който сжщевременно иска да шмекерува, да заобиколи

закона. Някой членъ на върховенъ партиенъ съветъ, да кажемъ на X партия, за мигъ само иска да заобиколи законъ и промѣнява своята партийна принадлежностъ. Следъ като минатъ изборитъ, наново се връща въ своята партия. Безспорно е, че всѣки юристъ, който вижда такива хора, които, както казахъ, по отношение на своето централно бюро сж въ бунтъ, а по отношение на закона — за да го заобиколятъ — внасятъ лъжливи данни въ декларацията, която служи да имъ даде известни права, е наклоненъ да види въ деянието на тия хора лъжливо даване на данни въ документъ, което по чл. 360 отъ каказателния законъ даже се наказва по-строгъ. Оня, който е редактиралъ този текстъ, е юристъ и така е погледналъ на въпроса. Но безспорно, че Парламентътъ и тия, които се занимаватъ съ политика, ще предпочетатъ въ такъвъ случай, когато се касае за една политическа отговорностъ, за една партийна отговорностъ, да се махне политическата отговорностъ и това нѣщо се направи отъ комисията. Така че, г. г. народни представители, свободата на гражданитъ е гарантирана.

Ц. Табаковъ (зан): Къде остава свободата на гражданина, свободата на мисълта, г. Стойчо Мошановъ? Къде е демокрацията, за която приказвате?

С. Мошановъ (д. сг): Къде остава свободата на гражданина ли?

И. п. Янчевъ (з. в): Всички вие трѣбва да бждете шкартирани, защото всички си промѣнихте боята. (Ржкоплѣския отъ земледѣлцитъ)

С. Мошановъ (д. сг): Не си духовитъ!

М. Мотевъ (д. сг): Г. п. Янчевъ! Това ли ти е всичкитъ акълъ?

С. Мошановъ (д. сг): Г-да! Има единъ безспорно сериозенъ аргументъ: къде остава свободата на българскитъ граждани?

Ц. Табаковъ (зан): Да!

С. Мошановъ (д. сг): Чакайте, ще получите отговоръ. Г. г. народни представители! Пропорционалната система въ своята сѣщностъ и своята основа е едно ограничение на свободата на гражданина по отношение начинитъ, по които той трѣбва да извърши своето гласоподаване. Вие забравяте аслъ, каква е сѣщността на пропорционалната изборна система. При мажоритарната изборна системавсѣки може, както иска и когато иска, да се кандидатира. Обаче що се касае до пропорционалната изборна система, въ редица постановления се ограничава свободата на гражданина съ строги мѣрки: цѣвтъ, реда, по който се нареждатъ кандидатитъ и пр. Но свободата и правата на централното бюро, споредъ пропорционалната изборна система отъ самото ѝ създаване, г. г. народни представители, сж най-големъ. Цѣлата дейностъ по разпредѣление на кандидатитъ законътъ слага въ ржцетъ на централното бюро.

Ц. Стоянчевъ (з. в): (Възразява нѣщо)

С. Мошановъ (д. сг): Г. Стоянчевъ! Азъ не говоря за досегашия законъ, азъ говоря за закона, съ който се създаде пропорционалната изборна система по окръжи. Споредъ него, правата на централното бюро сж неограничени по отношение нареждането на листитъ. Вие си спомняте оня членъ отъ избирателния законъ, който казва: при наличността на две листи отъ една и сѣща партия централното бюро ще реши и ще каже, коя ще бжде действителна, коя ще бжде недействителна, въпрѣки волята и доводитъ на мѣстнитъ деятели. Ние не правимъ нищо повече, освенъ да приложимъ този принципъ и по отношение на коалициитъ. Това дава възможностъ на централното бюро даже когато неговитъ партизани се раздѣлятъ на две, да бжде арбитъръ, а сѣщо и когато неговитъ приятели долу — не съ огледъ на голѣми интереси, а съ огледъ на мѣстни лични интереси, за да се избере този или онзи — пренебрегватъ волята на това централно бюро и правятъ шмекерии, за да заобиколятъ закона. Така че, никаква ексorbitантностъ, никаква изключителностъ нѣма въ това разпореждане за коалициитъ, а само се внася една яснота по отношение тѣхния съставъ, за общественото мнение въ страната, и една лоялностъ отъ горе до долу въ отношенията на тия, които правятъ коалициитъ. Благодарностъ заслужава управлението, че внесе единъ законопроектъ, който цели да уреди тия имегно междупартийни отношения, които досега тровѣха нашия политически животъ и

го деморализираха. Това е истината по въпроса за коалициитъ.

Съ това, г. г. народни представители, азъ привършвамъ обясненията, които имахъ да дамъ по настоящия законопроектъ.

П. Миновъ (з. в): Никого не можа да убедишъ.

С. Мошановъ (д. сг): Тебе никога не мога да те убедя.

Председателътъ: (Къмъ П. Миновъ) Шиканирате само!

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ свършвамъ съ нѣколко думи къмъ другаритъ, съ които въ продължение на 8 години носимъ отговорноститъ за управлението на тая страна. Ние не можемъ да обезоръжимъ тия приятели отъ тукъ (Сочи лѣвицата) съ никой законъ, съ никоя идея. Тѣ сж слѣпи и глухи по отношение на всѣко дѣло на управлението. Въ това 8-годишно управление ние, може би, сме грѣшили, но ние сме грѣшили, защото сме човѣци и защото сме творили.

Едно ново дѣло ние даваме на бѣлагрския народъ и на българската общественостъ днесъ — едно дѣло, което малцина биха могли да иматъ куража да го направятъ именно въ този моментъ следъ 8-годишно управление, когато всѣко управление би имало основание да търси, да засили по изкуственъ начинъ своята материална сила. Ние сме единственитъ, които въ този моментъ кжсаме отъ нашата материална сила, . . .

Отъ лѣвицата: Ей-й-й!

С. Мошановъ (д. сг): . . . за да дадемъ на политическитъ партии оттукъ (Сочи лѣвицата) едно по-справедливо представителство въ бждещата Камара по начина, който азъ ви казахъ.

Азъ искамъ този законопроектъ да го гласувате съ пълното съзнание, че ние правимъ жертви, макаръ и тия жертви да засягатъ по единично лица отъ нашъ. Обаче тия жертви ние ги правимъ съ съзнанието, че ще имаме моралното удовлетворение, което дава изпълнениетъ дългъ къмъ родината. („Браво!“ и продължителни ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

Председателътъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Може би, моего боледуване е причина за оня тонъ, който се даде на разискванията по този законопроектъ — тонъ на подозрения спрямо управлението: какво ли тѣмки управлението съ този законопроектъ, какви ли задни, адски планове има то спрямо почитаемата оппозиция? Това е досѣщъ погрѣшно становище.

Г. Драгневъ (з. в): Дано е така, г. Ляпчевъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Този законопроектъ, който внася едно сериозно подобрение въ днешната избирателна система, не се дължи само на инициативата на правителството. Той се дължи и на онова, което вчера ви се припомни отъ другъ ораторъ. Ние, тѣй или иначе, имаме днешната система, пропорционална, безспорно, но много ограничена. Противъ нея всички викатъ. Защо? Не защото всички сж убедени, че тя е лоша, а защото е обичай у българскитъ оппозиционери да викатъ — това нѣма да опровергае — дори когато нѣматъ основание да викатъ, дори когато сж заплашени, че ще бждатъ изобличени, както много пжти, за жалостъ, ние сме констатирвали това.

Г. Марковъ (з. в): Ама и вашитъ приятели говорятъ противъ новата избирателна система. Хемъ много видни хора — бившъ министъръ отъ Вашия кабинетъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Чакай бе! Ние сме свободни хора. Ние не имъ забраняваме да говорятъ противъ. Вие ги касирахте нѣкога тукъ. Ние никого не сме изключили затуй, че е говорилъ това или онова. Ние искаме най-после да се разведри и вашата паметъ, да помислите, че тукъ (Сочи болшинството) има мислещи хора, а не такива, каквито вие искате да има и каквито вие сте имали.

Министъръ А. Буровъ: Съ оставки предварително дадени.

Министър-председател А. Ляпчев: Да, съ оставки дадени предварително на министър-председателя при управлението на народния български — и какъв б'ше — чифчийски съюз! (Общ см'хъ)

Г. Марковъ (з. в): Оставете се отъ закачките, джанъм!

Министър-председател А. Ляпчев: Оставете се и Вие отъ закачките, г. Марковъ. Азъ ще има много да се закачамъ съ Васъ, но по другъ единъ случай. И азъ имамъ да се закачамъ, не само Вие. Чакайте! И азъ ще се закачамъ, но сега да говоря по законопроекта. Моля Ви, недейте ме отклонява.

Та днешната система, такава каквато е, не я щатъ по н'каква причина. Едни се явиха съ искането: чисто и просто да се върнемъ на пропорционалната система по окръжи, такава каквато б'ше преди отм'нението ѝ отъ Стамболийски, но т'хното искане не нам'ри подкрепа не само у правителството, не нам'ри подкрепа и у почти-таемата опозиция. Тоя фактъ е много сериозенъ.

П. Миновъ (з. в): И Вие щ'хте да се съвещавате съ опозицията, но отложихте.

Председателъ: (Звъни)

Министър-председател А. Ляпчев: Хората, които навремето въведоха у насъ пропорционалната система за опитъ, днесъ не искатъ — и иматъ своите основания — да се върнемъ къмъ пропорционалната система съ колегия окръжъ, а да се избиратъ по 11 народни представители въ колегия. Добре, това е едно разбиране.

Г. Чернооковъ (д. сг): Толкова имъ тр'бватъ, толкова искатъ!

Министър-председател А. Ляпчев: Отъ Землед'лския съюзъ не я искатъ по свои съображения. Може би, не я искатъ, защото всичко, каквото е начертано отъ покойния имъ водителъ, е свето и защото друго т' не знаятъ. А какво олицетворява тоя т'хенъ водителъ, остава вс'ки отъ васъ да си припомни миналото.

П. Миновъ (з. в): За умр'литъ лошо не се приказва.

Министър-председател А. Ляпчев: Азъ лошо не приказвамъ — вс'ки по волята си и по вкуса си.

Правителството не можа да възприеме връщането чисто и просто къмъ пропорционалната система по окръжи преди всичко затуй, защото се увеличи населението въ окръжитъ и вследствие на това се увеличи числото на народните представители, които избира вс'ки окръжъ. Столица София тогава е давала н'колко мандати, а сега дава 11. Та правителството не можа да възприеме тая система. То се вслушва, то изучава. Азъ б'хъ далъ едно обещание и, ако не б'хъ заставенъ да пазя стаята си, щ'хъ да го изпълня. Азъ б'хъ обещалъ преди да внесе законопроекта за подобрене днешната избирателна система, да направя едно съвещание съ господата отъ опозицията. Защо желасхъ това съвещание? Защото, г. г. народни представители, азъ желая по единъ такъвъ законъ да има, по възможностъ, всеобщо разбиране, за да може тоя законъ, който би се създалъ, да б'же траенъ да не се таксува като партизански. Защото азъ отъ 8 години било като депутатъ, било оттукъ (Сочи министерската маса) поддържамъ едно управление, което се базира на една идея, сложена у вс'ки мислещъ българинъ следъ гол'мийт' катастрофи: българи, разбирайте се помежду си, обединявайте силитъ си, защото вие за нищо не сте гарантирани, ако не усп'ете да се обедините. Друго мене не ме е р'жководило. И слава Богу, че тая идея, а не н'какъвъ боршъ е сплотявала хората на Демократическия сговоръ така многочислени и тукъ, и въ самия народъ. Това е действителността, и на нея служи азъ. И азъ искамъ тази идея още повече да я разширя. Азъ см'тамъ, че всички ония, които преди 9 юний се погнусиха отъ това, което б'ше, и които си подадоха р'жка на 9 юний за премахването му, всички т' тр'бва да усвоятъ една аксиома: за дълго време помежду си тр'бва да установяватъ разбирателство. Отъ това не следва, че азъ изключвамъ н'кого. Въ моето управление вие сте забелязали не вражда, не м'сть.

Н. Стамболиевъ (з. в): А само бой и насилия.

А. Пиронковъ (д. сг): Безсрамници сте вие.

Министър-председател А. Ляпчев: Азъ ще дойда ѝ на боя. И крайно благодаря на тия седемъ велики български партии, които ми отпратиха запитване. Азъ ще имъ отговаря съ данни и съ дати и ще видимъ, кой ще се черви. Оставете тия въпроси. Азъ ви благодаря за това запитване и ще ви отговоря по него.

П. Миновъ (з. в): Фактитъ друго говорятъ.

Министър-председател А. Ляпчев: Запитването следва веднага следъ този законопроектъ.

Н'кой отъ землед'лцитъ: Има и депутати бити.

Председателъ: (Звъни)

Министър-председател А. Ляпчев: И т'й, г. г. народни представители, р'жководейки се отъ тая идея, азъ искахъ да направя едно съвещание съ опозицията. Абсолютно никаква користна целъ не гони управлението съ тоя законопроектъ. Но това съвещание не можа да стане, за жалостъ, поради моето боледуване. И заради туй азъ си позволихъ въ началото на моята речъ да кажа, че може би моето боледуване даде поводъ за подозрения, защото, убеденъ съмъ, че при една среща между насъ тия подозрения н'ямаше да съществуватъ.

(Подпредседателъ В. Димчевъ заема председателското м'сто)

Е добре, отъ туй, което българската мисль можа въ н'колко години да изнам'ри като подобрене на съществуващата избирателна система, съ огледъ на тая идея, която ви казвамъ, и съ огледъ на българската действителностъ, азъ см'тамъ, че законопроектитъ, както ви е представенъ, внася едно гол'мо подобрене въ днешната система и ни доближава до постигането на тая идея. Ко е тя? Още да я опред'ля. Единъ отъ ораторитъ каза, че въ Франция имало републикански фондъ, т. е. като се см'ни управлението следъ Седанъ, между крайноститъ на ония, които изгориха с'дебнитъ палати въ Парижъ и най-добритъ с'гради — комунаритъ — и крайнитъ д'сничари-роялисти и т. н. — подхождащи на които не зная кои ще нам'рите въ нашата страна днесъ — т'зи, които създадоха републиката, казаха: „Ние сме много, за да можежъ да б'ждемъ въ т'снитъ рамки на една партия, но ние, макаръ да сме разчленени, макаръ да поддържаме разни управления, макаръ да се издигатъ различни личности, ние въ една точка винаги ще б'ждемъ съгласни. Ко е тя? Р'жимътъ на републиката“. Това е републиканскиятъ фондъ на Франция, това е Демократическиятъ сговоръ за мене въ България, (Р'жковод'скане отъ сговориститъ) който каза: „Имаме една конституция; тя е погавана отъ безумци, които оттукъ (Сочи министерската маса) заявяваха: „Нашата конституция е тази, която ще се напише следъ нашитъ д'ла“. Ние се борихме за възстановяването на тази конституция въ всички нейни постановления.

Д. Даскаловъ (з. в): И я пот'пкахте.

Министър-председател А. Ляпчев: Тази конституция за насъ има смисълъ не по отношение на писаното въ нея; за насъ тя има значение затуй, защото прави България, една културна, цивилизована държава, която да б'же истински членъ отъ семейството на Европа. Туй тр'бва добре да се помни. Когато се върви противъ нея, когато се действува противъ нейнитъ постановления, тогазъ България се самоизключва отъ семейството на Европа; тя може да стане каквато щете — зелена или червена — тя не може да б'же европейска държава. (Р'жковод'скане отъ сговориститъ) Това е гол'миятъ смисълъ на конституцията за насъ.

Е добре, ако Демократическиятъ сговоръ е носителътъ на тази идея, за мене тази идея не може да б'же чужда на всички ония, които се възмутиха отъ единъ варварски режимъ, какъвто б'ше см'кнатиятъ; за мене тя не може да б'же чужда, за ни единъ български политикъ, който държи очитъ си отворени; тя не може да б'же чужда, напр., за г. Мушанова, който каза завчера: „Злато тамъ (Сочи землед'лцитъ) подкопава морала“. Това с'ж негови думи и азъ н'мамъ нужда отъ други доказателства.

И когато въпросътъ се слага така, тогазъ тр'бва да се държи см'та за това, което се констатира, за да може, споредъ него, да се направлява.

А. Малиновъ (з. в): Той каза и н'що друго — кажете го.

Министър-председател А. Ляпчев: Кажете го Вие, азъ ще го чуя. Азъ това си спомнямъ.

Г. Марковъ (з. в): Съ нищо не се оправдаватъ насиления надъ Земледѣлския съюзъ — и това каза г. Мушановъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Марковъ! Азъ Ви казахъ: за всички насилия Вие сте направили запитване. То е поставено на дневенъ редъ, азъ ще Ви отговоря — чакайге. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Само че, когато ще Ви отговарямъ, азъ ще видя какъ ще седятъ заедно съ Васъ ония, които сж го подписали.

А. Малиновъ (з. в): Знаете ли на колко питання не сте отговорили?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ не отговарямъ на питання, които се подаватъ, за да си правятъ реклама дребни партизани по стъди и мегдани, че еднкой стражаръ не знаа какъ стоялъ или мръдналъ...

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Или какъ стрелятъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: ... или пъкъ не знаа кой кметъ какво направилъ, та азъ оттукъ да провъря и тѣ да се похвалятъ тамъ: „Видѣли бе ти, околийски началникъ, азъ ти заповѣдвамъ отъ София?“ Той ще му заповѣдва! Тия питання сж смѣшни.

Г. Марковъ (з. в): И после амнистии се даватъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ ще дойда и до въпроса кой какви амнистии е давалъ и какви сѣмъ давалъ азъ. Недейте забравя, че въ Вашето питане Вие сами се хвалите, какво правосъдието доказало, че има виновни чиновници, които сж били наказани. Туй знаете ли какво говори? За мене това говори, че има правосъдие, което наказва виновнитѣ. И азъ не спирамъ тѣ да се наказватъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

С. Кърловъ (з. в): И въпрѣки всичко, стоятъ още на служба.

Т. Кожухаровъ (д. сг): За насилията ще се разберемъ. Сега кажете за златото ви.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ще дойдемъ и до този въпросъ и ще го разгледаме.

И тѣй, г. г. народни представители, рѣководейки се отъ тия съображения, азъ възприехъ предлаганото подобрене на избирателния законъ. Какво собствено то отнема като право най-напредъ? То не отнема нищо като право — абсолютното никому не намалява правата. Коалициитѣ не сж спрѣни: може да се коалирате — никой не ви забранява. Но мошенничества въ коалициитѣ не бива да ставатъ. Вие ще бъдете ли за мошенничествата въ коалициитѣ? Не можете да бъдете. Морални и неморални коалиции: Г. г. народни представители! Моралътъ е нѣщо относително, но макъръ и относително, то си има своитѣ граници. Въ политическия животъ какъ ще възпитавате вие единъ народъ и ще каните избирателитѣ за една листа, когато сте принудени да кажете: „Азъ отъ Демократическата партия, господинъ еди-кой-си отъ Земледѣлската, еди-кой-си не знаа отъ коя, наредихме тази листа и молимъ да си дадете гласоветѣ за нея; но ние не сме съгласни по нито единъ въпросъ за управление на страната; ние не сме съгласни дори по въпроситѣ, които днесъ се слагатъ за разрешение“?

Ц. Стоячевъ (з. в): Но сж съгласни въ едно — че Сговорътъ трѣбва да падне.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Морална ли е тази коалиция? Какъ възпитавате вие тия граждани, какъвъ е този механизъмъ, който вие създавате?

Д. Даскаловъ (з. в): Имало ли е случай вие, отъ Демократическия сговоръ, при селски избори, да вземате хора съ авторитетъ отъ други партии и да ги поставяте въ своитѣ листи?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Най-последно, които господа благоволяватъ да правятъ такъвъ боршъ, така да се обединяватъ, да заповѣдатъ — законътъ не имъ забранява, нека го направятъ.

А. Малиновъ (з. в): И друго сте научили отъ г. Мушановъ — че Демократическия сговоръ е боршъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: ... да дадатъ своитѣ резони, своето оправдание, но тѣ ще подкосятъ морала си, тѣ ще подкосятъ реда въ управлението, ако единъ денъ го иматъ въ рѣшетѣ си. Тѣ не могатъ да направятъ това — тѣ ще се самоизобличатъ. Никому никакви права не се отнематъ. Следъ като могатъ да из ползуватъ всичко онова, което днешниятъ законъ дава, дава се още една възможност, която за мене поне е била най-чувствителна. Тя е следната. Азъ смѣтамъ, че управлението има голѣма нужда, ей тукъ, насреща си да има виднитѣ хора отъ всички що-годе важни течения въ страната. Това е една необходимостъ. Да констатирамъ за мене си следното. Колчемъ Парламентътъ отсъствува при тази грамадна, неограничена свобода, която има българскиятъ печатъ, при тоя шумъ, който се вдига, при тази безогледностъ, съ която се проповѣдва, веднага расте една вълна: народътъ негодува, долу бушуватъ сили и пр. и пр. — какво ли не се приказва? Колчемъ се свика Парламентътъ и почитаемиѣтѣ господа ги имамъ предъ лицето си, тѣ, каквито и да сж, не смѣятъ тукъ да приповтарятъ онова, което вестницитѣ имъ дрънкатъ, което анонимно пишатъ.

Отъ сговориститѣ: Bravo! (Рѣжоплѣскания)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Всички тѣзи бушувашни елементи, ако ще би и г. Никола Петковъ — тая нова знаменитостъ тукъ — (Смѣхъ и рѣжоплѣскания отъ сговориститѣ) и нея азъ желая да я видя на трибуната, защото тукъ тя действително ще бѣде поставена въ онова положение, което трѣбва да се знае — да слушаме само какви заповѣди получава и какво критикува, за да го знае българскиятъ народъ. Азъ бихъ желалъ, казвамъ, всички тия видни представители да бждатъ тукъ. Какво ще го крия. Нашата действителностъ е такава, че видни лица понѣкога не могатъ да попаднатъ въ Парламента. Другаде, дето има демокрация и пр., може единъ водителъ на група да не се избере, избраниятъ, обаче, си дава оставката, за да бѣде избранъ и да влѣзе въ Парламента водителътъ. Такива чудеса вие видѣли ли сте въ България? (Веселостъ всрѣдъ сговориститѣ)

Нѣкой отъ сговориститѣ: Пази Боже!

Т. Кожухаровъ (д. сг): Да го заколишъ, нѣма да го направи!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ами ще ми дойде нѣкой като този, който преди малко ме апострофираше! Какво ще му отговарямъ? — Азъ зная единъ поразителенъ случай съ една фигура отъ първостепенна величина въ нашата страна — Петко Каравеловъ, водителъ на партия, билъ два пѣти министъръ-председателъ, регентъ, който внесе основна промѣна въ нашата конституция, чейта стана такава, щото действително чрезъ кабинетно управление да имаме отговорни министри, да имаме условия за парламентаризъмъ. Той, като министъръ на народната просвѣта, не се съгласи да назначи дъщерята на единъ свой приятелъ за учителка въ Пирдопъ. Този неговъ приятелъ бѣ покойниятъ Филиповъ. Като не се съгласи, бай Филиповъ му казалъ: „Така ли? Ще видишъ, бай Петко!“ — Нѣма го Рашко Маджаровъ, да потвърди.

Министъръ Д. Мишайковъ: Тукъ е.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: И въ избора Филиповъ надви Петко Каравелова...

Г. Чернооковъ (д. сг): Съ зурли и тѣпани!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: ... съ зурли и съ тѣпани, съ приятелство, съ голѣми връзки въ народа и т. н.

Г. Драгневъ (з. в): Ония тамъ, мѣстнитѣ деятели, иматъ по-голѣми връзки съ народа.

Т. Стоилковъ (д. сг): Ти си за горски старши, съ старя руска калъчка!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Е добре, това какво говори, г. г. народни представители? Може ли това да ни радва? Най-искрено ви говоря, азъ бихъ желалъ тукъ да видя най-виднитѣ хора, и съмъ доволенъ, че ги имаме доста много. Но гарантиранъ ли съмъ азъ, че утре ще бѣде сжщото? А трѣбва и онѣзи, които не сж сега тукъ, да бждатъ тукъ. Това ме е най-много блазнѣло. Ако е за

теория и пр., моите стари приятели знаят моята теория, но действителният живот в нашата страна налага това, като, разбира се, дадем всичката възможност да дойдат тук и ония местни деятели, които наистина имат връзки и пр. и пр. и бъдат посочени от населението, защото и тѣ сѣ нуждни. Азъ зная дребни работи отъ дребни хора тукъ, въ Парламента, посочени ми било приятелски отъ тѣхъ, като опозиционери, било отъ трибуната, като противници. Давали сѣ сериозни резултати, защото сѣ били вземани подъ внимание. И такива хора сѣ нуждни. Но като се дава тѣмъ пълна възможност да излъжатъ като народни избраници да дойдатъ тукъ, защо да отнемемъ всѣкаква възможност на първите хора отъ разнитѣ партийни течения, заслужаващи уважение, да дойдатъ въ Парламента? И ако имамъщо ценно въ настоящия законопроектъ, специално за българските условия, това е, г. г. народни представители, тази възможност — чрезъ централната листа да могатъ да влѣзатъ въ Парламента поне най-първите хора отъ разнитѣ течения. Това лошо ли е? Кой здравомислещъ българинъ ще се противопостави на това? И азъ действително се удивлявамъ, какъ сериозни хора сѣ дни се лъготѣха да въставатъ противъ това положение. Но азъ ги извинявамъ съ това: българска опозиция, малко адвокатлъкъ — правителството ако така каже, азъ иначе ще кажа! Понѣкога азъ съмъ си правилъ шегѣ: казвалъ съмъ противното, за да се приеме тѣхното. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Г. Чернооковъ (д. сг): Това е съвсемъ българско.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Свободата тукъ тамъ била ограничена! — Г. г. народни представители! Свободата за гражданина, който живѣе въ обществото, не е свободата на волното пиле, което хвърчи въ въздуха, кждѣто ще. Нѣма такава свобода, почитаеми г-да. Свободата въ общежитието се ограничава отъ интереситѣ на общежитието. И ако има кои най-много да ценятъ свободата, кои въ всичкитѣ законодателни мѣроприятия най-много да се противопоставятъ на безсмислени ограничения, това сѣ лица, които седятъ тукъ (Сочи министерската маса). За доказателството — цѣлото законодателство, освенъ когато се докаже, че една необходимост е да се отнеме нѣкому свободата. Защо да му се отнеме? Защото ако не му се отнеме, съ това се прави пакостъ на всички. Ама има ограничения, разбира се. Колкото обществото е по-цивилизовано, толкова, почитаеми г-да, свободата е по-гарантирана, но съ условие да не правишъ пакостъ другиму. Колкото повече жители има въ единъ градъ, толкова повече сѣ ограничени свободитѣ имъ. Нали това, дето имъ казватъ: „Движи се въ лѣво, насамъ, нататѣкъ“, е едно ограничение? А на село има такава широка свобода! Въ гората — още по-широка! А пъкъ Гичевъ — той по козитѣ пѣтеки има пълна свобода: днесъ ще говори съ едно, утре ще говори съ друго; днесъ ще е една държава, утре съ друга държава; навсѣкжде — всичко, море до колѣно, стига да се намѣрятъ глупци да вървятъ подиръ него! (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ сговориститѣ. Възражения отъ земеделцитѣ) Азъ ви зная коритото, отъ което всички лочите!

Н. Стамболиевъ (з. в): (Казва нѣщо)

Министъръ В. Молловъ: (Къмъ Н. Стамболиевъ) Ти най-напредъ дай квитанция, че си платилъ на държавата!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ нѣма какво повече като се спирамъ на законопроекта. Когато той ще се разглежда на второ четене, надѣвамъ се да мога да присѣдствамъ презъ всичкото време и съ най-голяма готовност да преценя всѣко подобрене, което би могло да стане и да възприема да се премахне всѣко стѣснение, което е излишно.

Но, казахъ ви, дебатитѣ около тоя законопроектъ цѣлѣха друго, другаде сочеха. Е добре, това „другаде“ е властѣта. — „Нова власт! Властѣта, нова, стара — властѣта; Демократически сговоръ, общественъ сговоръ, както щете го тълкувате; нѣщо ново — коалиция, не знамъ какъвъ боршъ, нѣщо друго, трѣбва да бѣде — ново, ново, ново искаме, 8 години — стигатъ ви!“

Добре. Г. г. народни представители! Не за пръвъ път азъ, ржководейки се отъ голѣмата идея за разбирателство между българитѣ, съмъ чувствувалъ нуждата отъ единъ сериозенъ контактъ съ васъ. Може би нескромно е, но трѣбва да кажа, че, поради положението, което заемамъ, азъ мога да преценявамъ истинскитѣ недостатѣци

кжде сѣ и какъ сѣ; азъ мога, поради поста, който заемамъ, да съглеждамъ де какво има и т. н.;...

Г. Марковъ (з. в): И обратното.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: ... азъ мога да чувствамъ сигурно повечко, отколкото който и да е другъ, нуждата отъ единъ контактъ, какъвто тѣй щастливо по въпроси отъ външната политика мога другаръ, министърътъ на външнитѣ работи, винаги е ималъ съ васъ при една най-голяма откровеностъ; контактъ, който билъ и отъ срещната страна (Сочи опозицията), и отъ ваща страна (Сочи болшинството) известни сведения, известни указания, известни пожелания, за да може действително да има разбирателство. Азъ никога не съмъ отбѣгвалъ отъ това.

Какъ ще се манипулира за до изборитѣ? Пресата мене ме дебне отъ години, отъ месеци. Отговарялъ съмъ: „Изборитѣ ще се произведатъ отъ този, който управлява“. Кой ще управлява? Г. г. народни представители! Азъ преди всичко съмъ строгъ поклонникъ на конституцията и голѣмъ защитникъ на прерогативитѣ на короната, защото тѣзи прерогативи не сѣ лични; тѣ сѣ на короната, тѣ сѣ на министъръ-председателя. Той трѣбва да ги щади, да бди напълно да се изпълняватъ. Азъ зная да ценя това много добре. Когато азъ прелиствамъ всички модерни конституции днесъ, азъ виждамъ, че българската конституция е дала въ това отношение едни постановления, които сѣ избѣгнали както щуротитѣ на Москва и нейнитѣ сѣседѣ, така сѣщо предзетостѣта на други далечни страни, и, държейки златната срѣдина, сѣ поставили здрави начала за правилното развитие на българския народъ. Конституцията ни се даде, политическата свобода ни се даде, но тая политическа свобода ние изкупихме съ нашитѣ катастрофи двойно и тройно. Конституцията ни е подарѣкъ, но въпросътъ е, какъ ние ще съумѣемъ да използваме този подарѣкъ. Ние отчасти го изкупихме съ онова, което видѣхме презъ известенъ режимъ. Сега е въпросъ, какъ ние ще съумѣемъ да развиемъ това. Направи се и единъ апелъ: „Кои сѣ виновни? Партии много — виновенъ е народътъ! Имаме личенъ режимъ!“ — Азъ ви заявявамъ отъ това мѣсто, че никога въ България не съмъ обвинявалъ личния режимъ, защото азъ, като истински демократъ, зная едно основно нѣщо: властѣта е преди демокрацията. Демокрацията трѣбва да даде своитѣ доказателства на съзнание, на възпитание и на подготовка за държавничество, за да може да върви нагоре. Личенъ режимъ ще има, ако ние сте негодници. Вчера единъ, другъ, не знамъ кой, днесъ мене обвиняватъ въ личенъ режимъ — диктатура го наричатъ. Не, азъ съмъ се борилъ съ моитѣ другари даже преди 30 години противъ това щураво разбирање. Нито народътъ е кривъ толкозъ, нито нѣкакъвъ личенъ режимъ може да бѣде обвиняванъ. Ние, ние, водителитѣ на българския народъ, ние сме си най-напредъ виновнитѣ и ние трѣбва да си зададемъ въпроса: защо се докарватъ работитѣ дотамъ? Е добре, проучете българската история и вие ще видите раздѣленията, тѣзи страсти и т. н., и т. н. на какво се дължатъ. Ами азъ ще ви кажа следното. Отъ 8 години насамъ управлява Демократическиятъ сговоръ. Добре. Създалъ си едно дете, но то излѣзло не знамъ какво — ...

Т. Христовъ (д. сг): Охтичаво.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: ... ами ти си дълженъ да го огледашъ, а не да бѣгашъ. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Ти си дълженъ да го възпитаешъ.

Т. Христовъ (д. сг): Да го изцѣришъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Извинете, че съмъ конкретенъ, но такъвъ съмъ не за да обиждамъ, а защото се слагатъ голѣми и сериозни въпроси. Нека погледнемъ предата въ собственитѣ си очи, преди да обвиняваме народа си. И съ това съзнание предъ интереситѣ на България ние ще трѣбва винаги да имаме свободенъ умъ да преценяваме момента, да търсимъ разбирателство, за да можемъ да постигнемъ едно общо разбиране, за да можемъ да постигнемъ едно общо управление, все повече и повече уседнало върху туй, което се нарича волята на българския народъ, върху широкитѣ народни маси. Вѣрна е мисълѣта, че ние сме длъжни, каквито и да сѣ грѣшкитѣ на така наречената Работническа партия и този съюзъ (Сочи земеделцитѣ), противъ който

пъмамъ нищо, но противъ тенденциитъ на който — азъ ги знамъ, и върху тѣхъ ще се спра специално — азъ съмъ длъженъ да реагирамъ и да се боря, ние сме длъжни, казвамъ, каквито и да сж нашитѣ възражения противъ тѣхъ, да държимъ смѣтка за онова, което ги прави да се самоизключватъ отъ страната си — това е фактъ — и да помогнемъ на всички останали да могатъ ясно да погледнатъ на работитѣ. — „Да, ама не ни се дава възможностъ“. Това не е вѣрно. Демократическиятъ сговоръ — ако е дума за избори — никога не е бѣгалъ отъ коалиции, отъ сътрудничеството на другитѣ партии въ общини и т. н. Демократическиятъ сговоръ винаги е билъ готовъ и е готовъ да говори и за управление.

Азъ ви казахъ за прерогативитѣ на короната. Една отъ тѣхъ е, че короната може да разтурва едно Народно събрание — разбира се, това е единъ въпросъ на преценка много сериозна, кога и какъ. Азъ не съмъ отнемалъ таа възможностъ. Азъ оставихъ съмъ поднасятъ тукъ предъ васъ. Кой отъ васъ не е ималъ достъпъ до короната? Кому е отказана възможността да бжде приетъ отъ короната? Азъ съмъ молилъ Негово Величество: приемоте, Ваше Величество, всѣки единъ, който желае и го изслушвайте. И можете да бждете спокойни: безъ да ограничавамъ правата, които имамъ, и длъга, който имамъ, да защитавамъ и себе си, да защитавамъ и Демократическия сговоръ, чрезъ него, по разбираания си, да защитавамъ държавата — това е мое право, азъ ще го правя — азъ нѣма да скжсамъ връзкитѣ ви съ двореца на България — имайте ги — азъ нѣма да ви отнема възможността да говорите и да се разбирате съ него. Но азъ искамъ да ви попитамъ: въ името на какво вие се явявате — въ името на какво? Ето, вие днесъ сте мои противници. Нищо обидно въ това. Кое ви обединява? Че сте противъ законопроекта ми? Това ли ви обединява? Праздна работа! Кой е оная лозунгъ, който ви обединява? — „Бушува долу“. Какво бушува долу? Кой е въпросътъ, който вие сте сложили тукъ да се разреши и ви е обединилъ, а властта поради вироглавство или поради невежество се противопоставя? Осемъ години сж задъ гърба ни. Имаше хора, може би искрено убедени, да казватъ: „Нито единъ день довѣрие не ви даваме.“ — Нито единъ день! То е противъ всѣкакво правило на приличие. — „Нито единъ день довѣрие не ви даваме, защото сме убедени, че вие ще заведете България къмъ гибель“. Е добре, бурни времена минахме ние, разстроена държава намѣрихме ние, институти раздрусани намѣрихме ние (Възражения отъ земледѣлцитѣ) — а погледнете ги днесъ. И ако би било въпросъ за гордостъ, за жестове, азъ, Андрей Ляпчевъ, бихъ казалъ: отивамъ си напълно удовлетворенъ, че вие, г-да, които гледахте така мрачно, които се опасвахте, че ще намѣрите една България опропастана, намирате една България, дето редътъ е напълно възстановенъ, дето можете да използвате прерогативитѣ на короната и да се настаните тамъ, дето азъ напускамъ. По-голяма гордостъ за менъ, ако е въпросъ за сантименталностъ, нѣма.

Но иде другиятъ въпросъ, който азъ не мога да отмина: искамъ да зная, къде, съ какво? Извинете, г-да, азъ това го не виждамъ. Но при все това ще имате възможностъ и да говорите, и да убеждавате, и азъ ще имамъ възможностъ да ви отговорямъ, и ще се намѣри правиятъ пътъ, ще се намѣри онова, което ще гарантира трайността на управление — „А, трайността?!“ — Да! Вие знаете какво значи смѣна на управление въ една държава извънъ Парламента, особено въ България. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Дайте ми, г-да, (Къмъ земледѣлцитѣ) да направя смѣна и дайте си отчетъ! Какъ така можете да се шегувате съ тия въпроси? Азъ зная дори въ напълно нормални времена какво струва на България смѣната на едно министерство и въ разходъ на пари, и въ пренебрежение на държавни интереси, и въ безсмислена промѣна на политически работи, и пр., и пр. — грамадни интереси. А въ днешния моментъ навсѣкжде вие виждате по единъ или по другъ начинъ правителствата да бждатъ трайни, защото това е необходимо за държавата, тъй както е необходимо за кораба да има единъ командантъ бдигеленъ и постояненъ, когато морето е бурно. Не се смѣнятъ лодкаритѣ, кормчийтъ, когато вълнитѣ се вливатъ вътре. И днесъ особено трѣбва да се държи смѣтка за трайността.

А. Малиновъ (з. в): Значи, бурно е днесъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ зная, че вие се ловите за фрази. То е бурно, г. Атанасъ Малиновъ, защото вие и г. Гичевъ, заедно съ Васъ, получавате запо-

вѣди да действувате. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Това мога да ви го кажа, и ще ви го докажа — имайте търпение. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Г. Марковъ (з. в): Защо не ги арестувате? Властни сте.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ единъ въпросъ ви задавамъ: Вие, г. Марковъ, и Вие, г. Гичевъ, разбрахте ли се съ в. „Пладне“?

Г. Марковъ (з. в): Какъ?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вие, г. Марковъ, и Вие, г. Гичевъ, въ разбирателство ли сте съ в. „Пладне“?

Г. Марковъ (з. в): Ще Ви отговоря, като ми се даде думата.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Значи, въ разбирателство сте.

Г. Марковъ (з. в): Ще Ви отговоря.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ зная, какво значи в. „Пладне“ и откъде се издържа. (Бурни ржкоплѣскания и викове „Позоръ!“ отъ сговориститѣ. Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Г. Марковъ (з. в): Вие министъръ-председателъ ли сте?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да, министъръ-председателъ съмъ.

Г. Марковъ (з. в): Защо не действувате?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ имамъ разни начини на действие.

Г. Марковъ (з. в): И това е единъ отъ начинитѣ — да оклеветавате, да опозорявате хората.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ не съмъ ди-
вакъ да курдисвамъ засади, както стана преди две години.

Г. Марковъ (з. в): Курдисвашъ нѣщо пакъ предъ изборитѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ съмъ човѣкъ, който, като конституционалистъ, като политикъ имамъ въ арсенала си много сръдства. Но най-напредъ трѣбва да смъкна всички одеяла, които вие имате.

А. Малиновъ (з. в): (Възражаява нѣщо)

Г. Стоилковъ (д. сг): А този господинъ (Сочи А. Малиновъ) е извършилъ първата измѣна. Той се разхождаше въ Виена съ сръбски паспортъ. Той бѣше храненикъ на Черски въ Виена. Агентъ-провокаторъ! Разхождаше се съ паспортъ на чужда държава! Продадена съ-
въсть! Ти трѣбва да докажешъ, какъ си се разхождалъ въ Виена.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: За да се вика противъ трайността на управлението, трѣбва да се докаже въ името на що. Азъ това не го виждамъ. Не казвате въ името на що, освенъ „бушува, бушува“. Да, има да бушува — г. Драгневъ, напр., бушува. Кога той не бушува?

А. Малиновъ (з. в): България бушува противъ управлението Ви.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Драгневъ, напр., така бушува, че даде една картина на Българския народенъ земледѣлски съюзъ такава, щото, ако се излѣзе съ нея предъ българина и ако той има здравъ смисълъ, този съюзъ трѣбва веднага да се разформирова. Иначе не може да бжде. Това е! (Възражение отъ земледѣлцитѣ) Има такива типове, които ще бушуватъ, но за такива има редъ, има закони, има цѣла система, безъ да се отнематъ каквито и да е права, да се вкаратъ тѣ въ правия пътъ.

Г. Марковъ (з. в): Защо не ги прилагате?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ако по такъвъ начинъ започнемъ, тогава какъвъ парламентаризъмъ, какво управление ще има? Тогава на какво ще заприлича?

И тъй, г. г. народни представители, нѣма никаква преднамѣреностъ за властодръжане, а има всѣка готовностъ за разбирателство, къмъ което този законопроектъ допринася най-много, защото по-лесно е да съгласите български партии за управление, но много мѣчно е да ги съгласите за мандати преди изборитѣ. Знаете винаги защо се каратъ — за Вътрешното министерство. Съгласете ги да видимъ. А този законопроектъ въ това отношение дава едно голѣмо утѣжане — една голѣма морална стойностъ, неопенима, невесома. Всѣки споредъ себе си може да я оцени много високо. — „Моралъ! Е добре, число печално. Предизборна борба. Шансъ за по-голѣми успѣхи. Добре. Но каквото дойде най-после — дайте възможностъ то да се валоризира, да отбие своята стойностъ“. — Съ този законопроектъ се дава туй.

Г. Марковъ (з. в.): А, въ туй отношение валоризацията е утѣшителна.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Безспорно, дава се възможностъ при днешната действителностъ да излъчатъ налице тия групи. Когато се дебатираше този проектъ, както и други подобни, не предъ Парламента, а предъ обществото, въ литературата — защото този проектъ и подобитѣ нему иматъ вече литература въ България — тогава се правѣше упрѣкъ на правителството, че то намалява силата на правителството, че то си намалява мандатитѣ, че то не държи смѣтка за нуждитѣ на държавната властъ и т. н. Азъ, прелиствайки, пресмѣтайки, си казахъ: да, може. Този законопроектъ, напр., веднага смѣква съ 25 мандати болшинството при дадени условия, да речемъ, отъ 1927 г., но тази жертва стократно ще се заплати не за Демократическия сговоръ, а за неговата идея, за България. Защото той ще даде възможностъ другитѣ да се проявятъ, и никаква опасностъ не може да има, че, който произведе изборитѣ, ще добие едно болшинство стражарско и ще може да казва: азъ толкова парчета имамъ и тукъ така ще се размахвамъ. Не, никога не съмъ слагалъ така въпроса — слагалъ съмъ го винаги иначе. А свободата винаги сте я имали при моитѣ избори (Възражения отъ лѣвицата) Вие сте я имали и пакъ ще я имате. Елате въ Народното събрание. Властта не ще капитулира отъ туй, че нѣма да има достатъчно гласове въ лицето на министъръ-председателя, защото тя ще постигне нѣщо по-високо — ще постигне да има Парламентъ, партиитѣ въ който се разбиратъ помежду си.

Ние г. г. народни представители, нѣмаме никакво друго учреждение, въ което да се събира политическиятъ умъ на тая страна. И азъ ви моля да си припомнимъ малко нашето минало и всичкитѣ наши катастрофи. Ние имаме църква, имаме училище, имаме и войска. Но оттамъ-нататъкъ нашитѣ политически институции, въ особеностъ нашата еднокамарна система, сѣ такива, че всѣки българинъ, независимо отъ неговитѣ партийни разбирания, независимо отъ неговитѣ социални и политически тенденции — споредъ философското изречение *primum vivere, deinde philosophari*, най-напредъ трѣбва да живѣемъ като българи, а отпосле да мѣдуваме — трѣбва да си постави въпроса: имаме ли ние нѣкъде срѣда, където можемъ да говоримъ, където можемъ да се разбираме? Тя е тукъ. Всички мои усилия сѣ били, този Парламентъ да го издигнемъ, и съмъ гордъ да заявя, че Камаритѣ при г. Цанковъ и при менъ изкараха своя 4-годишенъ мандатъ. Това е успѣхъ не за демокрацията само, а това е успѣхъ и за здравината на България (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

За тази здравина ние ратуваме, тя насъ ни сцелява, безъ да отстранява всички, които искатъ да я разбератъ. Сговорътъ е сговорчивъ, и законопроектътъ изхожда отъ тази основа: да бъдемъ сговорчиви. Въ името на това азъ моля почитаемото Народно събрание да приеме законопроекта. (Продължителни бурни ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Който е за приемане на първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение избирателния законъ и за препращането му въ съответната комисия, моля, да вдигнете рѣка. Мнозинство. Събрание приема. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Пристапваме къмъ точка седма отъ дневния редъ — отговоръ на запитването, отправено къмъ министъръ-председателя отъ нѣкои опозиционни групи.

Има думата народниятъ представителъ г. Георги Марковъ, за да развие запитването.

Нѣкой отъ лѣвицата: Г. председателю! Дайте малко отидѣхъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Добре. Дайте 10 минути почивка.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Давамъ 10 минути почивка.

(Следъ отидѣхъ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата народниятъ представителъ г. Георги Марковъ.

Г. Марковъ (з. в.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Преди всичко трѣбва да благодаря за това, че преди да развиемъ интерпелацията, подадена отъ менъ и отъ другаритѣ отъ другитѣ парламентарни групи, имаме възможността да чуемъ мнението, отговора на правителството по въпроситѣ, които ние слагаме въ интерпелацията си. Какви въпроси слагаме ние въ интерпелацията си? Защо тая интерпелация е подписана отъ 7 парламентарни опозиционни групи? Има ли важни, съществени въпроси, които сѣ обединили опозицията или не? Отъ онова, което чуемъ отъ г. министъръ-председателя, казано по поводъ на общата интерпелация, ние останахме съ впечатлението, че той не намира основание представителитѣ на опозицията по единъ такъвъ въпросъ, какъвто е въпросътъ за вътрешния миръ, да намѣрятъ въ себе си сили и, въпрѣки различията между тѣхъ по дадени въпроси, да се споразумѣятъ по тоя въпросъ и да внесатъ тая интерпелация. Мога да заявя, че тая интерпелация, която е внесена отъ името на 7 парламентарни опозиционни групи, съвсемъ не е мѣдувана въ продължение на дни или на месеци. Мога да заявя, че тя е написана само въ продължение на нѣколко часа, . . .

Т. Христовъ (д. ср.): Затова не е удачна!

Г. Марковъ (з. в.): . . . което е доказателство, че въпросътъ, който се изнася въ интерпелацията, еднакво се преценява, еднакво се намира опасенъ за спокойствието на нашата страна отъ всички парламентарни групи. За да ви бѣде ясно на всички това, позволете ми да прочета цѣлата интерпелация.

Н. Кемилевъ (д. ср.): Като водач на обединената опозиция! (Къмъ лѣвицата) Като водач на опозицията да четете интерпелация! Тежко ви и горко!

Г. Марковъ (з. в.): Интерпелацията има следния текстъ: (Чете)

„Чрезъ господина председателя на XXII-то обикновено Народно събрание, за г. министъръ-председателя и министъръ на вътрешнитѣ работи и народното здраве.

Запитване отъ народнитѣ представители: 1) Георги Марковъ, като представителъ на парламентарната група на Българския земеделски народенъ съюзъ; 2) Димитъръ Дръвски, като представителъ на парламентарната група на Демократическата партия; 3) д-ръ Н. Думановъ, като представителъ на парламентарната група на Националнелибералната партия; 4) Георги Петровъ, като представителъ на парламентарната група на Националнелибералната партия; 5) Коста Томовъ, като представителъ на парламентарната група на Българския народенъ земеделски съюзъ; 6) Никола Андреевъ, като представителъ на парламентарната група на Радикалната партия, и 7) Цено Табаковъ, като представителъ на парламентарната група на Занаятчийскитѣ професионални, просвѣтителни политически ядра.

„Уважаеми г. министъръ-председателю! Съ съжаление и възмущение трѣбва да констатираме, че презъ управлението на Демократическия сговоръ насилията надъ гражданскитѣ и политически свободи на българскитѣ граждани, насилията, вършени отъ органи на властта и лица отъ управляващата партия, вземаха не малко размѣри. Тѣзи насилия, насърдавани отъ отговорни лица, взиматъ най-разнообразни форми. Стигна се дотамъ, че съ единъ законъ за амнистия всички насилия бѣха покрити съ забвение, за да бѣдатъ насърдени насилницитѣ за нови насилия, съ надежда, че и върху тѣхъ ще се хвърли було на ново забвение. И, наистина, нови насилия покриха съ срамъ челото на държавата, като правова такава, насилия, за които надлежитъ сѣдилища съ своитѣ присѣди казана своята авторитетна дума. Но и това не спрѣ насилиятѣ. Напоследъкъ като чели систематически се организиратъ и провеждатъ отъ органи на властта или съ тѣхно съдействие терористични акции и издевателства надъ личността на мирни граждани, които изпѣлняватъ легално своя граждански и политически дългъ, и се разтурватъ събрания, свиквани отъ опозиционни политически организации.

Случаи като тѣзи въ с. Дисевица, Плѣвенско, съ тежко бития Георги Велевъ; . . .

К. Куневъ (д. сг): Не те ли е срамъ като го чегешъ! И ти приказвашъ за насилие!

Г. Марковъ (з. в): ... въ с. Черепово, Харманлийско, съ тежко битиѣ Александъръ Поповъ и Велчо Порязовъ; въ с. Драгойново, Борисовградско, съ жестоко битиѣ Георги Тодоровъ; въ с. Татарево, Борисовградско, съ тежко битиѣ Динко Ваклушевъ; въ с. Царь Петрово и Тополовецъ, Кулско, съ масовитѣ издевателства надъ населението въ тия две села; поголовнитѣ побоища въ Хайрединъ и Алтимиръ, Орѣховско, жертвитѣ на които съ коли сѣ били откарани въ Орѣхово за медицинска помощъ; случаятъ съ тежко битиѣ боровански кметъ Трифонъ Илиевъ; съ кмета на с. Лепница, Ловчанско, Стефанъ Кирчевъ; съ кмета на с. Сушица, Горноорѣховско; съ народния представителъ Тодоръ Тонковъ; съ народния представителъ д-ръ Бешковъ и другаритѣ му д-ръ Димитровъ и др. въ гр. Ловечъ; съ станалото въ театъръ „Хемусъ“ въ София: разрешено отъ властѣта събрание и много други случаи, които нѣмаме възможность подробно да изброяваме, ясно иллюстриратъ нашата мисль.

Съ това не се ли осветява една черна епоха въ живота на страната?

Запитваме и искаме г. министъръ-председателъ и министъръ на вътрешнитѣ работи да ни отговори: 1. Докога ще продължаватъ тѣзи насилиѣ и издевателства? 2. Не смѣта ли, че тѣ сѣ едно предизвикателство къмъ българския народъ? 3. Не мисли ли, че тѣ излагатъ достоинството и авторитета на държавата предъ чуждия свѣтъ? 4. Най-после, не чувствава ли г. министъръ-председателъ срамъ отъ всичко това?

К. Кънчевъ (д. сг): За този безобразенъ езикъ въ пунктъ 4, за тази дързостъ и нахалность, трѣбваше да се върне интерпелацията отъ председателството. „Не чувствава ли срамъ“!

Н. Кемилевъ (д. сг): Не чувствуватъ ли срамъ ония, които сѣ подписали заедно съ тебъ, безсрамнико?! (Къмъ лѣвицата) Защото единъ безсрамникъ си е сложилъ подписа си, и вие сте се наредили подиръ него! Георги Марковъ ще говори за срамъ!

Г. Марковъ (з. в): „Подписали народни представители: Георги Марковъ, Димитъръ Дрънски, Георги Петровъ, д-ръ Н. Думановъ, Н. Андреевъ, Коста Томовъ и Цено Табаковъ.“

Г. г. народни представители! Дѣлото за вътрешния миръ на страната не е на една партия; то е най-малко дѣло на партията, която управлява. И когато се слага въпросъ за вътрешния миръ въ нашата държава, нека правителството и неговото болшинство да иматъ по-голямъ търпение, за да видятъ отрицателната страна на своето управление и да чуятъ думата на ония, които понасятъ послѣдствията отъ режима, който вие създадохте.

Т. Христовъ (д. сг): Послѣдствията се дължатъ на вашитѣ постѣпки.

Г. Марковъ (з. в): Трѣбва да се внимава за вътрешния миръ толкова повече днесъ, когато по едни или други причини — ние заявихме това по бюджета въ връзка съ финансовата и стопанска политика на правителството — ние сме днесъ въ едно положение на крайна бедность, въ едно положение, при което цѣлиятъ народъ мизерствува. И когато се слага въпросъ за вътрешно омиротворение, за миръ въ държавата, недейте изпуска изпредъ видъ обстоятелството, че ако спрямо единъ обеднѣлъ народъ прилагате насилие, каквото никога въ България не е съществувало ...

Отъ сговориститѣ: Е-й-й! (Възражения)

С. Димитровъ (д. сг): Не те е срамъ, ти да приказвашъ за насилие!

А. Тодоровъ (д. сг): Ти, който въоръжаваше бандитѣ, ще приказвашъ за насилие! (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Г. Марковъ (з. в): ... кжде отиваме ние? Ето въпросътъ, който накара оппозицията за много кратко време да намѣри достатъчно сили да се обедини и да сложи предъ Народното събрание този голѣмъ проблемъ и да заяви, че пътятъ, по който вървите, не само не носи благоденствие на българската държава, но той носи много голѣми изненади.

Ние считаме, че изпълняваме нашия дългъ, когато правимъ нашитѣ предупреждения, и моля болшинството, което

най-малко има право сега да пресича, да бжде внимателно къмъ онова, което ще чуе.

К. Куневъ (д. сг): Ти най-малко право имашъ да говоришъ по тоя въпросъ. Безсрамникъ!

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Въпросътъ за вътрешната политика трѣбва да интересува днесъ не само отговорнитѣ фактори въ тая държава, но трѣбва да интересува и цѣлия народъ. И азъ ви задавамъ въпроса: съ какво по-голямъ право вие искате да се представите тукъ, че милѣте за България повече, отколкото ония, които понасятъ всѣки день насилиѣ?

Н. Кемилевъ (д. сг): Съ това право, че не сме посрѣщали държавния глава съ шайки, които произхождатъ отъ вашата организация. Ти, който имашъ връзки съ Тумангеловъ, ти, който имашъ връзка съ атентата въ Св. Недѣля, ти, който имаше въ срѣдата си Петрини — този безобразникъ — питашъ: „Съ какво право?“ Ятаци на разбойниците на Арабаконакъ! Не бѣше ли отъ вашата срѣда Петрини? (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Мълчете, безсрамници! Вие ще питате: „Съ какво право?“ — Десетъ пѣти до днесъ ти се каза: „Дай в. „Дума“ подъ сѣдъ за изнесеното, че имашъ връзки съ Тумангеловъ“. В. „Дума“ те нарече агентъ и проводникъ на Тумангеловъ — ти мълчишъ! (Гласове „Позоръ“ и ржкоплѣскания отъ сговориститѣ. Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Г. Марковъ (з. в): И онзи, който е писалъ въ в. „Дума“, и този, който ме пресича, е единъ агентъ-провокаторъ. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Н. Кемилевъ (д. сг): (Къмъ земледѣлцитѣ) Има сѣдъ. Нека даде в. „Дума“ подъ сѣдъ. Но той не смѣ да се яви въ сѣда.

Г. Марковъ (з. в): Не единъ пѣтъ азъ заявихъ въ „Земледѣлско знаме“, заявявамъ го и тукъ, че нѣмамъ нищо общо съ Тумангеловъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Ето портрета (Показва факсимиле въ в. „Демократически сговоръ“) на честния и почтенъ човѣкъ, който говори за редъ и законность, а е проводникъ на банди отъ чужбина. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Мълкнете и го изпѣдете отъ срѣдата си!

Г. Марковъ (з. в): Азъ заявявамъ, че нѣмамъ нищо общо съ това, което пише в. „Дума“. Дълга да заявя, сѣщо отъ тази трибуна, че правителството върши престѣпление, ако то мѣдрува и не взима санкции спрямо ония, които вършатъ престѣпление спрямо интереситѣ на държавата.

К. Куневъ (д. сг): Ти трѣбва да слѣзешъ отъ трибуната, а не да говоришъ за насилие.

Г. Марковъ (з. в): Нѣма да слѣза, защото — заявявамъ го пакъ — нѣмамъ никакви връзки съ Тумангеловъ.

Т. Стоилковъ (д. сг): Ятакъ на банда си ти тукъ!

Г. Марковъ (з. в): Трѣбва да сложите тѣзи факти предъ сѣда. Абсолютно нищо нѣмамъ съ Тумангеловъ.

Т. Стоилковъ (д. сг): Ти си ятакъ на тия, които въ „Сръбския кралъ“ искатъ властѣта отъ царъ Бориса. Бандитъ!

С. Омарчевски (з. в): Г. председателю! Отъ името на Земледѣлската парламентарна група заявявамъ, че, ако отнемате възможностьта на нашата група да се изкаже въ Парламента, ние ще напуснемъ заседанието. (Силни възражения отъ сговориститѣ. Голѣма глъчка)

Председателствуващъ **В. Димчевъ**: (Звъни)

Т. Стоилковъ (д. сг): Напуснете го!

И. Бояджийски (д. сг): Не казахте ли Вие, г. Омарчевски, като министъръ на просвѣтата, че ще правите Вартоломеева нощъ? Не Ви е срамъ сега да говорите за насилие!

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. Омарчевски! Не вземайте сериозенъ ангажментъ къмъ личността на г. Марковъ. Преду-
преждавамъ Ви.

С. Омарчевски (з. в): Това е едно доказателство, че и тукъ отнемате свободата на народния представител да се изкаже.

Н. Кемилевъ (д. сг): Той не заслужава да се застъпват за него. Много е доленъ.

Т. Стоилковъ (д. сг): Това е касата, това е паричното бюро на пладненската банда! (Глъчка)

А. Малиновъ (з. в): Стига, бе! (Глъчка)

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни) Моля, г-да!

Т. Стоилковъ (д. сг): Стига ли? Паспортътъ ти е фотографиранъ въ сръбската легация. Виенски пущъ! (Продължителна голъма глъчка)

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни) Г-да! Запазете спокойствие да изслушаме оратора.

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Азъ разбирамъ, че вие имате всички желания да не чуе вашитъ престъпления. (Възражения отъ сговориститъ)

Т. Христовъ (д. сг): Престъпникъ въ престъпления не може да обвинява.

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Интерпелацията, която ние сме внесли въ Народното събрание, за сѣга известно действие на управлението въ тая държава, което действие ние считаме, че руши основитъ на държавата. Ние казваме, че въ страната съществува единъ режимъ, единъ тероръ, какъвто никога не е съществувалъ въ България. (Възражения отъ сговориститъ)

Вие искате да чуете основанията ни за това. Въ какво се състои терорътъ, за който ние говоримъ въ интерпелацията? Г. г. народни представители! Цѣла система съществува въ страната — съ физически насилия и съ насилия отъ другъ характеръ — да се заглуши гласътъ на протестъ срещу престъпленията и произволитъ отъ страна на властта; цѣла система е въ страната — да се отнема правото на общинитъ сами да се управляватъ и да нареждатъ своитъ работи; цѣла система е — чрезъ обсебване на общинитъ по насилнически начинъ, да може да се фалшифицира волята на народа презъ време на законодателнитъ избори. Това е, което ние твърдимъ. И, за да не бждемъ голословни, ние ще ви посочимъ случаи, които ще илюстриратъ цѣлата картина. И нека тукъ да бжде прекъсванъ, вмѣсто да ме пресичате тамъ, дето това си нѣмаше мѣсто. Азъ желая да ме пресичате тукъ, когато ще ви посоча примѣри и да кажете, че тѣ не сж върни, да кажете, че тѣ сж измислени, . . .

Т. Христовъ (д. сг): Ще Ви се отговори.

Г. Марковъ (з. в): . . . за да падне значението на тая интерпелация. Докато не опровергавате тия факти, които ще изнеса, вашитъ крѣсъци нѣматъ никакво значение. Опровергайте тия факти, защото тѣ сж срамни!

Т. Христовъ (д. сг): Министърътъ на вътрешнитъ работи ще ги опровергае.

Н. Кемилевъ (д. сг): Защо Вие не опровергавате писмото на Тумангеловъ?

С. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Задачата на г. Георги Марковъ е да предизвиква. Той може да бжде безогледенъ, какъвто е, но азъ апелирамъ къмъ всички приятели да бждатъ търпеливи. Ние ще трѣбва да запазимъ спокойствие.

И. Гавалюговъ (д. сг): Ще му се отговори после.

Н. Кемилевъ (д. сг): Но и азъ ще отправя единъ апелъ къмъ главния прокуроръ, г. Кънчо Милановъ, що го търпи тукъ.

Г. Марковъ (з. в): Както изтъкваме въ нашата интерпелация, организиранъ е цѣлъ походъ отъ полицейскитъ органи, за да се смѣнятъ всички опозиционни общински съвети и кметове въ България и да турятъ на тѣхно мѣсто тричленни комисиони отъ сръбата на Сговора, които да гарантиратъ впоследствие, презъ време на законодателнитъ избори, единъ успѣхъ на правителството.

И его системата какъ се очертава. Както казахъ, тя не е само на едно—две мѣста, а е система повсемѣстна.

(Пререкание между Атанасъ Малиновъ и Таско Стоилковъ)

(Чете) „На 6 и 7 мартъ група стражари сж отишли въ с. Емирлий, Ямболско, извикали сж общинскитъ съветници, тероризирали ги, заплашвали ги и сж искали на всѣка цена да си дадатъ оставкитъ. Полицаитъ, обаче, не успѣли въ мисията си. На 11 с. м. е нахлула въ селото хунска орда отъ стражари, начело съ полицейския приставъ Еню Николовъ. Почнали да привикватъ общинскитъ съветници и който отъ тѣхъ се явѣлъ, почвали жестоко да го пребиватъ въ общинското управление. Пребити сж кметътъ Диню Дянковъ, общинскитъ съветникъ Даню Вълчевъ и селянитъ Георги Желевъ и Койно Вълчевъ. Искали сж на всѣка цена да си дадатъ оставкитъ като общински съветници. Кметътъ е заявилъ, че ще подаде оставката не по искането на Ляпчевата полиция, а на тѣзи, които сж го избрали такъвъ. Побѣднитъ полицаи ги откриватъ въ Ямболския полицейски участъкъ и тамъ сж ги смазали отъ бой“, . . .

К. Куневъ (д. сг): Този вестникъ е отъ 1922 г., бе!

Г. Марковъ (з. в): . . . „като на Койно Вълчевъ е счупенъ и черепътъ. Битъ е въ село отъ сжщитъ полицаи и учителътъ Иванъ Василевъ Георгиевъ и то въ частъ, когато е занимавалъ ученицитъ си. Особено сж се отличили въ побоя старшиятъ стражаръ Йорданъ Георгиевъ Мечкарътъ и младшиятъ стражаръ Иванъ Станчевъ отъ Ямболския полицейски участъкъ“.

Какво става въ Старозагорската околия? (Чете) „Кметътъ на с. Коларово битъ и вързанъ съ белегчета. На 17 т. м. една команда отъ полицейски стражари и агенти отъ обществената безопасностъ дойде въ селото ни съ две държавни каруци, влѣзе въ общинската канцелария, навърлиха се върху кмета Димитъръ Шпировъ, избранъ отъ листата на Демократическата партия и поддържанъ отъ 8 съветници отъ 12 избрани, и му нанесоха побой съ прикладитъ на пушкитъ си, следъ което му заключиха ръцетъ съ белегчета. Полицейскитъ органи тѣй зле малтретираха кмета ни, уважаванъ отъ всички наши съселани поради неговата честностъ и доброта и безъ да е билъ нѣкога привърженикъ на нѣкое крайно течение, защото отказва да даде оставката си, въпрѣки голѣмитъ насилия. И порано сжщитъ кметъ е заставянъ да си даде оставката. Оттукъ сжщитъ полицейски органи заминаха за с. Боздуганово и Топракъ-Хисаръ, за да вършатъ сжщитъ насилия и да изтрѣгнатъ по такъвъ начинъ оставки на опозиционни кметове. А такива насилия слушаме, че се вършели и изъ другитъ краища на околията.“

Въ Търновска околия, въ последнитъ дни, полицейски команди сж трѣгнали по селата: Полски-Сѣновецъ, Мекитъ, Сломеръ, Вишовъ-градъ, Михалци, Лесначери, Бѣла-Черква и Голѣмо-Яларе и чрезъ насилия се стремятъ да премахнатъ както кметоветъ на общинитъ, така сжщо и общинскитъ съвети, въ които болшинството сж опозиционери.

М. Дочевъ (д. сг): Това, бай Георги, не е върно за Търновската околия.

Г. Марковъ (з. в): Телеграма отъ кмета на с. Гълъбово, Старозагорско: (Чете)

„Отъ известно време се разкарватъ общинскитъ ми съветници изъ полицейскитъ участъци, кждето сж малтретираны да си подадатъ оставката и разтурятъ съвета. Съветникътъ ми Стойчо Ивановъ трети пътъ арестуванъ за целта. Помощникътъ протестъ телеграма прати, и него арестуватъ. Саморазправнитъ неизбежни. Протестирайки високо срещу вандализма, молимъ, вземете мѣрки, иначе снематъ отговорността.“ Подадена е до министра на вътрешнитъ работи, копие пресата.

Отъ с. Блъсничево, Луковитска околия, ми съобщаватъ: (Чете) „Новиятъ околийски началникъ спира око преди всичко на кмета въ с. Блъсничево, земледѣлецътъ Велю Христовъ. На 25 мартъ отива самъ той лично и иска на всѣка цена кметътъ да даде своята оставка, като му казва да му мисли, ако не я даде“.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Отде черпите тия данни г. Марковъ? Това телеграми ли сж, документи ли сж, или вестникарски антрефилета? Да знаемъ!

Г. Марковъ (з. в): Това сж факти. Ако тия факти сж малко, ще ви съобща още. Бждете рахатъ.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Отъ вестникарски антрефилета до факти има голѣма разлика.

Г. Марковъ (з. в): Отъ с. Пищигово, Татарпазарджишко, е отправена не само до г. министъръ-председателя, но и до

Негово Величество Царя следната протестна телеграма: (Чете) „Ваше Величество, викатъ ни вече за десети път въ околийското управление, дето ни заставят да си дадемъ оставката като общински съветници — опозиционери, същъ целъ да взематъ общината ни. Енергично отстояваме правата си досега и отказахме предъ нотариуса да сме дали доброволно оставките си, които ни изнасиха да дадемъ въ околийското управление. Оплакахме се на прокурора, че е застрашена свободата и самоуправлението ни. Живеемъ при небивалъ режимъ. Ако не ни помогнете — нѣмаме инстанция. Наредете за свободата ни“.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: То е много просто. Настояватъ, не си даватъ оставките и свършена работа. Какво престѣпление надъ тѣхъ е извършено? Това е уйдурмасионъ.

Г. Марковъ (з. в): Това сѣ една много малка частъ отъ случаитъ въ цѣлата страна. Трѣбва да ви кажа, че физическитъ насилія надъ общински съветници и кметове и пребиванията имъ, за да си дадатъ оставките, на много мѣста въ страната сѣ замѣнени съ другъ видъ насилія. Нѣкъде не си служатъ чрезъ побоища, защото или се срамуватъ отъ общественото мнение, или сѣ се убедили, че чрезъ насилія не могатъ да изтрѣгнатъ оставките, а си служатъ съ съставяне на многобройни актове въ единъ и сѣщи день и на кмета, и на помощника, и на съветниците, и то безъ всѣкакъвъ поводъ. Азъ ще ви цитирамъ нѣкои отъ тия актове, за да видите за какви работи се съставятъ актове, и следъ това издаватъ наказателни заповѣди отъ околийски началници. При днешната криза като стоварятъ на единъ кметъ по 10—15 заповѣди по за хилядо—две хиляди лева глоба, която, за да обжалва, трѣбва да внесе предварително сумата въ Народната банка, той най-после се принуждава да си даде оставката. Азъ ще ви прочета нѣкои отъ тѣзи заповѣди, за да видите какви куриози на насилія има, та който и да е, не може да издържи.

Ето ви случаи: (Чете)

„Актъ на кмета на с. Лиляче, Врачанска околия, Георги Миразчийски, че не се е отписалъ отъ занятието си земледѣлецъ и не се е записалъ въ новия си занаятъ като кметъ! (Смѣхъ всрѣдъ земледѣлцитъ) Издадена е наказателна заповѣдъ за 1.000 л. глоба.“

Втори актъ е съставенъ на сѣщия кметъ за това, че презъ района на селото му сѣ минали сѣ каруца цигани-чергари и той не ги видѣлъ! Издадена е наказателна заповѣдъ за 2.000 л. глоба.

Трети актъ е съставенъ на сѣщия кметъ за това, че не е намѣрилъ нѣкакъвъ си бюлетинъ отъ 1928 г. за преследване на разбойниците! Наказателна заповѣдъ за 2.000 л. глоба. Този човѣкъ е кметъ отъ месецъ май 1930 г., а искатъ отъ него да намѣри бюлетинъ отъ 1928 г., и защото не го намѣрилъ, или защото този бюлетинъ не сѣществувалъ, налага му се глоба 2.000 л.!

Четвърти актъ на сѣщия кметъ за това, че не е подалъ фирмена карта до общината за сѣщата община, и е глобенъ 2.000 л.

Съставени му сѣ били и още два други актове, все отъ такъвъ характеръ, по които сѣщо така сѣ издадени наказателни заповѣди.

И така, този кметъ, избранъ отъ българския народъ, поставенъ да ръководи сѣдбинитъ на общината въ с. Лиляче, въ продължение само на 4—5 дни, виждате, се стоварватъ на гърба му повече отъ 15 акта съ 1.000—2.000 л. глоба по всѣки актъ, или всичко надъ 30.000 л. глоба! Питамъ ви: кой е този селянинъ, който, при туй общо обединяване, може да устои на такива глоби и да продължи да бѣде кметъ, безъ да се види принуденъ да си даде оставката?

Мога да ви посоча случаи и отъ моята околия, Поповската. Тукъ сега е депутатъ бившиятъ околийски началникъ въ тази околия; нека ви каже и той. За да бѣде смѣненъ кметътъ земледѣлецъ на с. Малко-Ново, есенесъ се постѣпни така. Пратиха се стражари, които да прегледатъ какви нередовности има въ общината, за да му съставятъ актове и да се издадатъ наказателни заповѣди за глоба. На първо мѣсто намиратъ, че гробищата не били заградени, на второ мѣсто — че по рѣката, която тече презъ селото, имало нечистотии, билъ хвърленъ боклукъ, на трето мѣсто — че не билъ изметенъ булевардътъ въ срѣдата на селото, и редица нѣща все отъ този характеръ. За три дена му съставятъ 11 акта и най-после човѣкътъ депозиралъ по 1.000—2.000 л. за всѣки актъ, като мислил, че се свършило насилито надъ него. Обаче това насиліе не се прекратило. Измислятъ се нови престѣпления. Пращатъ се нови команди отъ полицейски стражари. Най-после човѣкътъ се съгласява да си даде оставката „доброволно“.

Особено интересенъ е случаятъ въ с. Горско-Абланово пакъ въ моята околия. Селянитъ избиратъ единъ кметъ и му казватъ: „Ще се противопоставимъ на всички насилія, съ които властѣта би поискала да посегне срещу тебе. Каквито глоби ти се наложатъ, ние ще ги плащаме“. И действително, съставятъ му се повече отъ 10—15 акта за престѣпления все отъ такъвъ родъ, за какъвто ви говоря и той внася депозитъ въ Народната банка за всички тѣзи актове, които после паднаха. Като вижда полицията, че е невъзможно да се застави този кметъ по този начинъ да си даде оставката, праща се най-после цѣлъ отрядъ полицейски и акцизни стражари, които се прѣскаятъ изъ цѣлото село и съставятъ почти на цѣлото село актове за нарушения акцизни и горски. Тогава кметътъ събира селянитъ и имъ заявява: „Докогато само азъ носѣхъ последствията отъ насиліята на властѣта, можехъ съ вашето съдействие да противостоя и да продължавамъ да бѣда кметъ; но отсега-нататѣкъ какъ мога да стоя, като виждамъ, че явно се цели да се опроста селото!“ Принудилъ се човѣкътъ да си даде оставката, и го смѣниха.

По сѣщия начинъ се постѣпва и въ с. Опажъ, и въ с. Паламарци за да се принудятъ общинските кметове които сѣ отъ опозицията, да си дадатъ оставките.

Сѣщо така интересни сѣ и следнитъ случаи, които сѣмъ си отбелязвалъ, за да ги събѣя предъ Народното събрание.

Съставя се актъ на кмета на с. Чирене, Христо Георгиевъ, за това, че въ качеството му на кметъ не билъ изпѣлнилъ писмо № 16.964 отъ 21 декемврий 1928 г., когато той постѣпилъ кметъ презъ май 1930 г. По поводъ на този актъ била издадена наказателна заповѣдъ № 576 отъ 16 юний 1930 г. за глоба 1.000 л.

Г. Кръстевъ (д. сг): За какво се отнася това писмо?

Г. Марковъ (з. в): Това ще ви каже г. министърътъ. Азъ ви говоря, че на този кметъ се съставя актъ за прѣписка отъ преди две години. Но не е само това.

Г. Кръстевъ (д. сг): Трѣбва да установите, че действията на тѣзи, които сѣ съставили акта, сѣ незаконни.

С. Кърловъ (з. в): Въ сѣда се е установило, че актоветъ сѣ незаконни, и сѣ паднали. Тукъ сѣ и фискалнитъ дѣла. (Възражения отъ сговориститъ)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Моля Тѣ сѣ специалисти по актоветъ оставете ги да разправятъ.

Г. Марковъ (з. в): На сѣщия кметъ е съставенъ актъ пакъ на 16 юний 1930 г. и е издадена наказателна заповѣдъ № 574 на сѣщата дата за глоба 1.300 л., защото не се отписалъ отъ занятието си земледѣлецъ и не се записалъ въ новото си занятие кметъ!

И. Бояджийски (д. сг): Пакъ ли четешъ това?

Г. Кръстевъ (д. сг): То е лъжа. Това сѣ глупости.

Г. Марковъ (з. в): Азъ ви соча нумера на наказателни заповѣди. Ако не сѣ върни, изболчите ме.

Г. Кръстевъ (д. сг): Азъ Ви изболчавамъ въ лъжа

С. Кърловъ (з. в): Всички актове сѣ паднали въ сѣда.

Г. Марковъ (з. в): На сѣщия кметъ е съставенъ актъ, по който е издадена наказателна заповѣдъ № 576 отъ сѣщата дата, 16 юний 1930 г., за това, че, като кметъ, не спазилъ § § 46 и 47 отъ правилника за адресната служба, защото не билъ представилъ списъкъ на умрѣлитъ отъ 1 до 15 май. По този актъ било образувано фискално дѣло № 331

Все на сѣщия кметъ е билъ съставенъ актъ и е издадена наказателна заповѣдъ № 570 отъ сѣщата дата, 16 юний 1930 г., съ глоба 2.000 л., за това, че не подалъ фирмена карта на общината до самата община.

Съставени му сѣ били и още два други акта все за подобни нѣща за да бѣде най-после заставенъ да напустне управлението на общината.

Но, г. г. народни представители, това не сѣ единични случаи. Мога да ви кажа, че по сѣщия начинъ се е действувало не само въ Врачанска околия, не само въ Поповска околия, не само въ Търновска околия, а това е система, която се провежда въ цѣлата страна.

П. Гаговъ (д. сг): Тамъ е въпросътъ, че, като приказвалъ това, приказвалъ го на вересия.

Г. Марковъ (з. в): Тая система, поради обедняването на населението, довежда до резултата, че начело на общините не могат да стоят хора със самостоятелни политически убеждения, защото нямат достатъчно материални средства, за да могат да противостоят на такива насилиня, каквито се вършат надъ тях.

По-нататък вие искате да знаете, защо сме подали интерпелация, защо предупреждаваме със нея правителството да вземе съответни мерки и защо тъкмо по тия въпроси опозицията можа да се обедини.

Позволете ми, обаче, да ви пресчета още няколко случая на по-особени насилиня, за да видите, че не само не са единични, но и са позоръ на всяко управление, което би ги вършило при ръководството на държавата.

Ето ви тия случаи: (Чете)

„На 10 мартъ вечерта въ с. Пордимъ, Плевенско, където има полицейски участък, по заповѣдъ на старшия стражаръ отъ Плевенското околийско управление Георги Цокъвъ, са викани селяните отъ с. Пелишатъ, Плевенско: Цвѣтанъ Ст. Шоповъ, Панчо Недковъ, Борисъ Целникъ, Девко Петровъ и Георги Костовъ. Презъ нощта са бити най-жестоко и на разсѣване изхвърлени на улицата“.

Както виждате, говоря ви за прѣсни случаи. Няма да ви говоря за по-стари случаи, за да не кажете, че са се забравили. Това са случаи, станали преди месецъ и по-малко отъ месецъ. (Продължава да чете)

„На 19 мартъ въ сѣния полицейски участък бива докаранъ подъ стража отъ с. Вълчи-Трънъ, Плевенско, Розенъ Ц. Бакаловъ, синъ на бившия министъръ Цанко Бакаловъ, вкаранъ въ участъка и битъ отъ старшия Г. Цокъвъ и двама стражари отъ 11 до 2 ч. презъ нощта непрекъснато. Когато този младежъ е изгубвалъ съзнание, заливали са го съ вода, за да се съвѣсти, и отново са продължавали побоя“.

Д. Апостоловъ (д. сг): Кой е видѣлъ това?

Г. Марковъ (з. в): „Въ 2 ч. следъ полунощ, следъ като падналъ въ несъзнание и не могѣлъ да дойде на себе си, билъ изхвърленъ на улицата, и сутринта случайно минаващи селяни го прибрали у дома си и повикали медицински лекаръ, за да му даде първа помощ“.

П. Гаговъ (д. сг): Той е билъ пиянъ и е падналъ тамъ.

Г. Марковъ (з. в): За всички подобенъ случай — а такава се изпръчватъ предъ очите ни съ стотици — ние сме отправяли питания, но на тяхъ много малко се е отговаряло или никакъ не се е отговаряло. (Продължава да чете)

„На следната вечер, 20 мартъ“ — както виждате, полицията въ Плевенско е предприела единъ походъ, който започва на 10 и продължава на 19 и 20 мартъ; ще видите по-нататък какво е вършено — „сѣщиятъ старши стражаръ Георги Цокъвъ отива въ с. Каменецъ и нарежда да му доведатъ ужъ за следствие при сѣдната-следователъ следните лица отъ с. Бориславъ, селото на сговористкия народенъ представителъ Минчо Мотевъ“ — който често ме пресича — „Николай Русеновъ Йордановъ, Илия Ивановъ Ганевъ, Стоянъ Ивановъ, Петъръ Стефановъ, Пенчо П. Чалъковъ. Всички презъ нощта са били събличани, бити най-жестоко“ — по сѣния начинъ, както Розенъ Бакаловъ — „и на разсѣване изхвърлени на улицата“. Посочвамъ ви само една страница отъ похода на полицията въ Плевенско.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя А. Христовъ)

М. Мотевъ (д. сг): Това е съвършено невѣрно. Туй, което четешъ, няма нищо общо съ истината.

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): Това е самата истина. Азъ имамъ медицински свидетелства за тѣзи хора. Какво не е истина? Истина е! Тамъ е скотобойна!

М. Мотевъ (д. сг): Не е истина, не е вѣрно!

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): Истина е! Тамъ биятъ хората като скотове! (Възражения отъ сговористите)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): (Къмъ сговористите) Не ми отваряйте устата.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Бешковъ! Азъ желая да си отворите устата и да я разчекнете, за да чуемъ всичко, защото азъ имамъ да кажа за Васъ други работи. Желая да я отворите, всичко да чуемъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): И азъ желая.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вие все давате телеграми, че сте битъ, а все сте здравъ.

Отъ земледѣлците: А-а-а! (Възражения)

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): Азъ имамъ медицински свидетелства за побойа, нанесени отъ вашата полиция.

Т. Стоилковъ (д. сг): Ти си излялъ 400.000 л. на Деклозиера, за да дойдешъ тукъ. Типъ престѣпенъ! (Глъчка)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Въ реда на фактите, които искамъ да изброя, е и публичното събрание, станало въ гр. Ловечъ на 29 мартъ т. г. Следъ събраниято ораторътъ д-ръ Димитровъ бива повиканъ въ околийското управление. Заедно съ него отиватъ и народниятъ представителъ д-ръ Бешковъ и кметътъ на с. Лѣтница. И знаете ли какво се случило съ тяхъ? Отиватъ не само тѣ, но и цѣла група граждани на Ловечъ. Още съ влизането имъ въ двора на околийското управление полицейски стражари, облѣчени въ форма, явни полицаи, почнали да ги биятъ съ приклади и револвери. При това положение всѣки отъ онѣзи, които са отивали въ околийското управление, искалъ да се спаси. Д-ръ Димитровъ билъ е вкаранъ въ участъка . . .

М. Мотевъ (д. сг): Съ спокойствие си направиха събраниято и прѣвиха манифестация.

С. Рясковъ (д. сг): Г. Бешковъ е вадилъ тамъ револверъ. Нека отрече този фактъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): Азъ носѣхъ револверъ, когато се явихъ въ околийското управление, но не съмъ го вадилъ. Когато ме обискираха следъ побоя, за да ми взематъ медицинските свидетелства, намѣриха револвера ми. Казахъ имъ: азъ съмъ депутатъ и запасенъ офицеръ; ако мислите, че нямамъ право да нося оржие, вземете ми го. Дадохъ го на пристава следъ като ме биха. Търсихъ Ви, но съжалявамъ, че не можахъ да Ви намѣря. Попитайте Вашите приятели и ще Ви кажатъ. (Глъчка)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

С. Рясковъ (д. сг): Имашъ съставенъ актъ, че си вадилъ оржие. Ако си честенъ човѣкъ, недей отрича този фактъ.

К. Х. Цвѣтковъ (з. в): (Възражава нѣщо)

С. Рясковъ (д. сг): Мълчи бе, убиецъ! Ти си сѣденъ и осѣденъ за убийство!

Т. Стоилковъ (д. сг): (Къмъ д-ръ И. Бешковъ) Ти си излялъ 400.000 л. народни пари!

М. Мотевъ (д. сг): (Къмъ Г. Марковъ) Направихте събрание цѣли четири часа и никой не ви отговори нищо.

Г. Марковъ (з. в): Нещастieto е именно тамъ, че, вмѣсто да вземете актъ отъ подобни позорни случаи и да ги прекратите, дождате и тукъ, и навсѣкжде да ги отричате, за да ги насърдчавате. Ние сме свидетели, когато, макаръ и нарѣдко, ни се отговаря на питания, да ни се отговаря по такъвъ начинъ, че полицията е добивала куражъ да продължава своите издевателства. И азъ казвамъ, че много лоша услуга правите на властѣта, като съчинявате истории за онѣзи трима души, че, като отишли при 30 или 50 души стражари, вадили револвери. Сѣщото нѣщо чуемъ да твърди г. министърътъ и за случая въ едно село въ Тетевенско презъ време на изборъ: двама наши другари народни представители — Кирко Цвѣтковъ и Вичо Петевъ — бѣха отишли тамъ и, следъ като бѣха бити отъ стражари, г. министъръ-председателътъ тукъ стговори, че тѣ са били хвърлили върху стражарите да ги биятъ.

М. Мотевъ (д. сг): Вие навсѣкжде твърдите, че полицията бие.

Г. Марковъ (з. в): Такива отговори и такива пресичания, г-да, най-малко допринасятъ за вашата политика. Ние сме длъжни да ги илюстрираме тукъ, защото тѣ събарятъ основите на нашата държава.

А. Тодоровъ (д. сг): Защото говорите мерзости и неистини, затуй Ви пресичае. Говорете честно и искрено, нѣма да Ви пресичае.

Г. Марковъ (з. в): Е добре, чакайте да видимъ какъ ще кажете за този случай.

Д. Апостоловъ (д. сг): Това ще е най-големиятъ козъ, а?

Г. Марковъ (з. в): Христо Стояновъ, единъ уважаванъ и честенъ човѣкъ, отъ с. Голѣмо-Пещене, Врачанско, ...

Г. Кръстевъ (д. сг): Той е излѣзълъ отъ тюрмето и Вие го наричате честенъ човѣкъ. Това говори за Вашия манталитетъ.

Г. Марковъ (з. в): Вие го убихте. Почакайте малко, да видимъ защо го убихте.

Г. Кръстевъ (д. сг): Той е извършилъ публично престѣпление.

С. Кърловъ (з. в): Вие съгласни ли сте да бѣде осъденъ незаконно, безъ съдъ?

Г. Кръстевъ (д. сг): Нѣмамъ никакви данни за неговата съдба, но имамъ данни за неговия мораленъ ликъ. Да го наричате отъ трибуната на Народното събрание честенъ човѣкъ — това е безчестие!

С. Кърловъ (з. в): Съгласни ли сте да бѣде убитъ безъ присѣда?

Т. Стоилковъ (д. сг): Ти си съгласенъ на тѣзи злодейства. Ти си изобретателъ на кабаистични знаци. Ти — тоя типъ!

Г. Марковъ (з. в): (Чете) „На 26 февруарий т. г. Христо Стояновъ е арестуванъ въ селото му отъ старшия стражаръ отъ участъка въ с. Мраморенъ. Веднага съ арестуването му той бива освидетелствуванъ отъ лѣкаря Цвѣтко Лидовъ въ присѣдството на неговия съседяни. Следъ това го откарватъ въ полицейския участъкъ на с. Мраморенъ, откъдето по телефона запитватъ врачанския околийски началникъ, къде да го откарать, а той имъ отговорилъ, че нему не е нуженъ, да го откарать на бѣлослатинския околийски началникъ. На 27 с. м. го подкарватъ за с. Борованъ и тамъ, въ полицейския участъкъ, презъ нощта съ го пребили отъ бой. Сутринта взематъ автомобилъ на Цвѣтко Доновъ отъ с. Борованъ и, увитъ въ одеяло, го откарватъ въ околийското управление въ Бѣла-Слатина. На 2 мартъ т. г. отишелъ въ Бѣла-Слатина синътъ му Стойчо Христовъ Стояновъ, за да му отнесе пари и дрехи. Поискалъ разрешение отъ околийския началникъ и той му казалъ: „Ако ти позволятъ стражаритъ, влѣзъ и му ги предай“. Отишелъ при стражата и, като казва, че има разрешение отъ околийския началникъ да предаде на баща си паритъ и дрехитъ, билъ пустнатъ при него. Влиза при баща си и намира на пода единъ прострѣнъ човѣкъ, който въ продължение на 15—20 минути не е могълъ да проговори. Най-подире тоя човѣкъ казва на сина си: „Мене не ми трѣбватъ нито пари, нито дрехи, съ мене е свършено, иди и гледай децата си“.

И действително, тоя човѣкъ, синътъ на Христо Стояновъ, се връща въ село. Подиръ два дена излиза окръжна телеграма, че Христо Стояновъ е избѣгалъ отъ участъка.

Отъ земледѣлцитѣ: Позоръ!

Г. Марковъ (з. в): За форма се праща единъ стражаръ да го търси.

Т. Стоилковъ (д. сг): Позоръ на главитѣ ви! Вие туряхте началото на тая провокация. Вие озлобихте населението, вие отровихте чиститѣ селски души.

Г. Марковъ (з. в): Азъ искамъ да се отговори: какъ е избѣгалъ този човѣкъ, презъ къде е миналъ, когато се е намиралъ на дѣното на участъка, въ подземие, когато има толкова много стражари и вериги, за да не може да се избѣга? Какъ е могълъ да избѣга така, че да го нѣма никъде въ България?

Тоя случай не ви ли прави впечатление? Не заслужава ли да ви отправа едно питане? Не се ли срамувате отъ подобни деяния и къде ни водять тѣ?

Минавамъ по-нататъкъ, г. г. народни представители! Тия случаи не сѣ единствени, тия случаи не сѣ на едно или две мѣста, не сѣ само въ една или друга околнина, а сѣ повсемѣстни, въ цѣлата страна.

Ще се спра на онова, което се върши съ свободата на събранията. Въпрѣки всичко, което се декларира тукъ — че въ страната има миръ, че има редъ — въпрѣки онѣзи хубави думи, които чухме преди малко отъ г. министъръ-председателя, който каза, че ние, българитѣ, трѣбва да се обичае помежду си — тия случаи, които азъ ви изброихъ и които ще ви кажа по-после, съвсемъ не отговарятъ на думитѣ на г. министъръ-председателя. Не оправдавате ли по този начинъ, не окуражавате ли една политика, която ние осъждаме? Ние казваме да не си служите съ хубави фрази, съ хубави думи, но да вършите хубави дѣла, ние искаме най-после въ тая страна да запари редъ, бе джанамъ; ние искаме всички граждани да бѣдатъ равни предъ законитѣ; (Възражения отъ сговориститѣ) ние искаме да бѣдатъ гарантирани свободитѣ и правата, а най-вече — животътъ на българския гражданинъ. Затова ви молимъ и настояваме да се гарантира поне животътъ на българския гражданинъ. Но това не ще се постигне, когато, отъ една страна, приказваме тукъ хубави приказки, а, отъ друга страна, долу въ провинцията продължаваме да вършимъ насилия надъ гражданитѣ.

Да ви спра ли вниманието, г. г. народни представители, на случая съ борованския кметъ, да ви спра ли вниманието на случая въ с. Сушица?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Спри, за да ти отговоря!

Г. Марковъ (з. в): Български гражданинъ, добилъ доверіето на своето село, станалъ общински кметъ, се вика отъ околийския началникъ, който не харесва този кметъ, въ полицейския участъкъ и му се отнема здравето до степенъ, че животътъ му вече не представлява нищо. А министъръ-председателътъ въ отговоръ на питае то тукъ заявява, че той не е умрѣлъ!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вие го провъзгласихте за умрѣлъ.

Г. Марковъ (з. в): Азъ не съмъ го провъзгласилъ за умрѣлъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Моля, моля! Ка захте, че е умрѣлъ. Телеграми се пратиха и въ чужбина, че е умрѣлъ, а отъ провѣрката, която е направена, се установи, че почитаемииятъ кметъ на с. Борованъ е обвиненъ за съпротивление на властта, като е заповѣдалъ на младшия стражаръ да измъкне отъ затвора единъ затворникъ — защото той, като кметъ, билъ командантъ!

Отъ земледѣлцитѣ: А-а-а!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да, да, това е направилъ. Той е тегленъ подъ отговорностъ отъ прокурора. Но той е такъвъ антика, че прави голѣмъ шумъ, че билъ битъ, умрѣлъ — страшно нѣщо! А въ сѣщностъ какво има? Нищо нѣма. Здравъ и читавъ се разхожда въ с. Борованъ. Продължавайте сега, г. Марковъ!

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Не е задоволена амбицията, не е задоволено желанието на околийския началникъ само съ това, че отнелъ здравето на тоя човѣкъ и почти живота му — защото какъвъ е тоя животъ безъ здраве? — но той не го е пощадилъ и тогава, когато е лежалъ на смъртно легло, като му е прашалъ стражаръ следъ стражаръ, за да му искатъ нѣкакви сведения; и понеже не далъ такива сведения, съставилъ му актове.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Прокурорътъ го е теглилъ подъ отговорностъ, заедно е освобождавалъ арестанти като „командантъ“.

Г. Марковъ (з. в): Понеже Вие споменавате прокурора, азъ ще ви спомена заповѣдъ № 54 отъ 16 мартъ 1931 г. на околийския началникъ, съ която е наложена глоба на този човѣкъ отъ 2.000 л. — толкова, колкото може да наложи най-много околийскиятъ началникъ — ...

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: О-хо!

Г. Марковъ (з. в): . . . затова, защото Трифонъ Илиевъ, въ момента, когато е билъ на смъртно легло, отказалъ да даде исканитѣ му устни показания по не знамъ каква преписка на изпратения отъ околийското управление стражаръ. На сѣщия е съставенъ актъ за това, че билъ прекарвалъ вино презъ 1929 г. безъ преносително свидетелство.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Ужъ прекарвалъ!

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Азъ ви посочвамъ само отдѣлни случаи. . .

Председателствуващъ А. Христовъ: Имате още 8 минути да говорите.

Г. Марковъ (з. в): Защо?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Моля, дайте му възможност да се изкаже за страшнитѣ побоища!

Г. Марковъ (з. в): Да, нѣма нищо! На Васъ това не Ви прави впечатление.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Карай, карай, г. Марковъ!

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Ще ви спра вниманието на случаитѣ въ последно време на разтурени събрания съ печални инциденти. Напр., преди два-три дена имаме събрание въ Видинъ. Дохождатъ селяни отъ всички краища на България, . . .

Отъ сговориститѣ: Брей!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Карай, Марковъ, карай!

Г. Марковъ (з. в): . . . на околията, поправямъ се. И когато полицията вижда, че градътъ е напълненъ съ селяни, веднага взема всички мѣрки, за да се възпрепятствува на стане това събрание. Най-подиръ, следъ дълги борби да се отвори театърътъ, където е трѣбвало да стане събранието, полицията се явява и разпилява всички селяни, които сж се намирали тамъ; не стига това, ами ги каратъ къмъ околийското управление подъ стража и ги биятъ по пътя за околийското управление. (Възражения отъ сговориститѣ) Ако най-после не желаете да вѣрвате, азъ не съмъ длъженъ да ви убеждавамъ. Вие сте предубедени. Но позволете да ви процитирамъ мнението на видинския вестникъ „Ново“, за който не можете да кажете, че е земеделски. Той описва картината по следния начинъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вестникътъ отъ Видинъ!

Г. Марковъ (з. в): (Чете) „Защото видѣхъ въ Видинъ, предъ паметника на „Падналия воинъ“ кротко стадо отъ селяни, карани не отъ пастаръ, а отъ 20—30 души стражари, много отъ които съселани на тия бедни трудолюбиви хорица Видѣхъ ги какъ безропотно вѣрвѣха стотици-стотици, отдалечаващи се отъ театъръ „Вида“, за да изпълнятъ тежката заповѣдь на полицантѣ, които ги блѣскаха и удряха да вѣрвятъ по-бърже.

Видѣхъ ги така мълчаливи и кротки, подчинявайки се безпрѣкословно, унизени и оскърбени, и настрѣхнахъ, претресенъ отъ горчива скръбъ.

Печална картина, напомняща Самуиловитѣ войници на връщане отъ Бѣласица“.

Т. Стоилковъ (д. сг): Страшна работа!

Г. Марковъ (з. в): (Чете) „Нѣкога тия селяни какъ гордо и въодушевлено огиваха подъ строй съ надѣнати цвѣта на щикветѣ си, за да пазятъ страната ни отъ чужди врагове!

Кой да пази днесъ българскитѣ селяни отъ собствената имъ власть?“ — Това е мнението на тоя, който пише тая статия.

Преди два дена, на 5 г. м., става събрание въ Ломъ. На това събрание отиватъ народнитѣ представители г. Гичевъ и г. Стефанъ Даскаловъ. Селяни, стекли се отъ околнитѣ села на гр. Ломъ, напълватъ салона. Но какво става? Агенти на властѣта и полицаи почватъ да тропатъ и да хвърлятъ столбове отъ галериятъ къмъ сцената, където сж ораторитѣ, а после започватъ да хвърлятъ и долу по самитѣ събрали

се на събранието селяни, за да внесатъ смутъ. Но не се задоволили само съ хвърляне на столбове, а започнали да хвърлятъ и нечистотии върху главитѣ на слушателитѣ. По този начинъ разпилѣли събралитѣ се селяни и събранието се разтурило. Искамъ да ви посоча само нѣкои случаи, а не да изчерпя всички случаи въ България. Посочихъ ви само характерни случаи на насилие, които очертаватъ режима днесъ въ страната.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Марковъ! Като колко събрания сте направили Вие досега и случило ли се е едно такова, като тая, които описватъ вестницитѣ?

С. Златевъ (з. в): Случило се е и въ Русе.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Чакай бе, Станю! Него питаемъ.

С. Златевъ (з. в): Случило се е и въ Варна.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Дали се е случило едно такова? Бабини деветини! Вестницитѣ писали!

Г. Марковъ (з. в): Ние много често чуваме отъ трибуната на Народното събрание и отъ отговорнитѣ мѣста да се заявява, че се брани държавата. Преди мене тукъ, на трибуната, бѣше г. Стойчо Мошановъ, който сжщо така недвусмислено заяви, че той и правителството, и болшинството, отъ което той излиза, се чувствували задължени да бранятъ тази държава и че тѣ, като управление на тая страна, не можели да допустнатъ да се разрушава държавата. Кой я разрушава?

Н. Кемилевъ (д. сг): Вие, ятацитѣ на Тумангеловъ!

Г. Марковъ (з. в): Ние заявяваме, че рушителя на държавата е оня, който създава инцидентитѣ и случаитѣ, които описахъ и които създаватъ отчаянието въ този народъ. Ние се боримъ за правовъ редъ въ тая държава, който вие не дадохте.

Т. Стоилковъ (д. сг): Ятакъ на братя Тумангелови!

Г. Марковъ (з. в): Чрезъ тая интерпелация ние заявяваме, че вие доведохте страната до едно положение, изхождъ отъ което, ако вие продължавате да стоите на тѣзи мѣста, ние не виждаме. Ако вървите по този пътъ, вие трѣбва да знаете, че рушите държавата, вие заприщвате съ дѣлата се легалнитѣ, законнитѣ пътища. Азъ трѣбва съ болка на душата да ви заявя, че не съмъ пропусналъ събрание, на което съмъ отивалъ да говоря, да кажа, че въ тая държава трѣбва да има миръ; не съмъ пропусналъ случай да кажа, че най-голямъ дѣлъ за омиротворението на страната ще има оня, който има най-големо съзнание за нуждата отъ миръ. Но трѣбва да ви заявя, че вие убивате инициативата за миръ, нашитѣ думи на много мѣста вече не хващатъ мѣсто, на много мѣста и да говоримъ за миръ, нѣма кой да ни слуша, нѣма кой да ни вѣрва; вие излагате всѣка инициатива за дѣлото на мира

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да не сте получили нѣкое нареждане да говорите така?

Г. Марковъ (з. в): Въ нашата интерпелация ви казваме, че вие разрушавате държавата. Азъ ви заявявамъ отъ името на нашата група — а другитѣ, които сж подписали интерпелацията, ще говорятъ отъ тѣхно име — че вие нѣмате право нито минута повече да стоите на тия отговорни мѣста. Освободете ги, за да може народътъ да. . . (Продължителни ржкоплѣскания отъ земеделцитѣ)

Отъ сговориститѣ: Вие!

Т. Стоилковъ (д. сг): Вие нѣмате право да искате власть.

П. Гаговъ (д. сг): (Къмъ оратора) Ти за в. „Пладне“ нищо не каза.

Г. Марковъ (з. в): Съ в. „Пладне“ азъ имамъ толкова общо, колкото съ всички вестници въ България. Азъ искамъ г. министъръ-председателъ да каже, какво имамъ общо съ в. „Пладне“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министъръ-председателъ

Министър-председател А. Ляпчев: Г. г. народни представители! Часът е 8 и четвъртъ. Интерпелацията се разви, както чухте, от г. Марковъ. Подписалитъ я господа сж заявили, че тѣ ще вземаг думата само като представители на партийнитъ групи. Значи, предварително ще трѣбва да изслушатъ мене. Поради това азъ моля, тая вечеръ да вдигнемъ заседанието. Утре следъ обѣдъ ще отговоря на г. Марковъ, а следъ това ще се изкажатъ и другитъ, които сж подписали интерпелацията, както и други народни представители.

С. Яневъ (с. д): Другарятъ Лулчевъ е направилъ отдѣлно питане.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Тогава да го развие.

К. Кънчевъ (д. сг): Отказва се да говори, не ще.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Г. Лулчевъ! Вие имате отдѣлно питане — развийте го тая вечеръ.

К. Лулчевъ (с. д): Азъ искамъ да изслушамъ Васъ.

Р. Василевъ (д. сг): (Къмъ министър-председателя) Той иска да говори следъ Васъ, като представител на групата.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Тогава следъ мене Вие, г. Лулчевъ, ще вземете думата, но като представител на партийна група. Разбрано.

Председателствуващъ А. Христовъ: Предлагамъ за утрешното заседание следния дневенъ редъ:

1. Отговоръ на запитването, отправено къмъ министър-председателя отъ нѣкои опозиционни групи. (Продължение разискванията).

2. Първо четене законопроекта за учредяване фондъ при Б. з банка за насърчение производството на захарно цекло.

3. Трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за държавенъ контролъ върху частнитъ застрахователни дружества.

4. Второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение на избирателния законъ.

5. Първо четене законопроекта за откупуване ж. п. линия Крумово—Станимака.

6. Второ четене законопроекта за допълнение буква „г“ на чл. 5 отъ закона за пенситъ за изслужено време.

7. Второ четене законопроекта за допълнение закона за заселване бѣжанцитъ и обезпечение поминѣка имъ.

Първо четене законопроектитъ:

8. За разрешаване на Столичната община да сключи заемъ.

9. За освобождаване отъ вносно мито гладка галванизирана гелъ, нужна за десертни сортове лозя.

10. За измѣнение и допълнение закона за подпомагане пострадалитъ отъ обществени бедствия.

11. За измѣнение чл. 94 отъ закона за подобрене земледѣлското производство и упазване полскитъ имоти.

12. За тълкувателенъ законъ къмъ закона за уреждане на личнитъ и ипотечарни заеми, дадени на пострадалитъ отъ войнитъ.

13. За опрощаване такси, произлизащи отъ превозъ на пжтници, багажъ и стоки, съ които сж начетени началницитъ на временно владѣнитъ ж. п. станции въ нсвитъ земи.

Одобрение предложенията:

14. За опрощаване 9.512.310 л., дължими за данѣци, и 5.759.106.81 л., дължими по изпълнителни актове и пр.

15. За одобрение постановленията на Министерския съветъ: II-то, взето въ заседанието му отъ 2 юний 1930 г. протоколъ № 30, и пр.

16. За освобождаване отъ мито 2.000 унции бубено семе.

17. За продължаване срока за временно внесени пжзни сждове за износъ на вино по закона за насърчение износа на вината и пр.

Второ четене законопроектитъ:

18. За възнаграждаване съ народни пенсии Т. Г. Влайковъ и Мария П. Абрашева.

19. За измѣнение чл. 138 отъ закона за тютюна.

20. Докладъ на прошетарната комисия по всички списѣци. Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣшка. Мнозинство. Събранието приема,

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. и 20 минути)

Председателъ: **Н. НАЙДЕНОВЪ**

Подпредседатели: { **А. ХРИСТОВЪ**
 { **В. ДИМЧЕВЪ**

Секретаръ: **В. ИГНАТОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

СЪДЪРЖАНИЕ:

Стр.	Стр.
Отпускъ, разрешенъ на народнитѣ представители: Калоянъ Маноловъ, х. Георги х. Петковъ, Драгомиръ Апостоловъ, Йорданъ Абаджиевъ, Славейко Клисурски, Борисъ Наковъ Божковъ, Мито Аврамчовъ, Никола Търкалановъ, Михаилъ Маджаровъ, Анани Кузмановъ, Еню Колевъ, Петъръ Миновъ, Колю Кожаклиевъ, Георги Данковъ, Маринъ Шиваровъ, Ангелъ Узуновъ и Христо Мариновъ	1805
Законопроекти: за измѣнение и допълнение закона за данъка върху наследствата. (Трето четене — приемане)	1805
2. За вносното мито на семената за посѣвъ. (Трето четене — приемане)	1805
3. За допълнение на закона за водоснабдяване на безводния Дели-орманъ. (Трето четене — приемане)	1805
4. За измѣнение и допълнение закона за издаване нотариални актове за собственост на общински мѣста, дадени или заети за жилища на бездомници. (Трето четене — приемане)	1805
5. За измѣнение и допълнение избирателния законъ. (Първо четене — продължение разискванията и приемане).	1805
Запитване отъ народнитѣ представители: Н. Андреевъ, Д. Дрънски, д-ръ Н. Думановъ, Г. Марковъ, Ц. Табаковъ и К. Томовъ къмъ министъръ-председателя — относно издевателства и насилия надъ гражданскитѣ и политически свободи на български граждани. (Развиване отъ народния представител Г. Марковъ)	1818
Народно събрание — сесия. Продължение (устно) отъ министъръ-председателя А. Ляпчевъ за продължение сесията до 18 априлъ т. г. включително (Прието)	1805
Дневенъ редъ за следващото заседание	1925